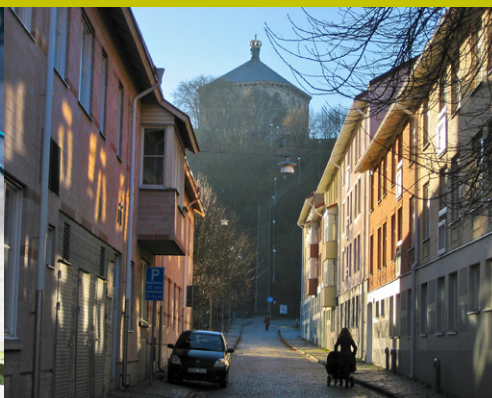




Stadsrevisionen sammanfattar granskningen av verksamhetsåret 2016



Innehåll

Förord av ordförande	3
2016 i korthet	4
Utgångspunkter för 2016 års granskning	6
Granskning av verksamheterna	8
Kritik riktas mot Göteborgs Stads Leasing AB för brister i intern styrning och kontroll och för förtroendeskada för Göteborgs Stad	9
Kritik riktas mot social resursnämnd för brister i upphandling, styrning och uppföljning	10
Kritik riktas mot stadsdelsnämnden Angered för bristande intern styrning och kontroll	11
Systematiskt arbetsmiljöarbete	12
Systematiskt brandskyddsarbete	14
Ansvar och arbetssätt i flera bolagsstyrelser	16
Intern kontroll vid upphandling och inköp	17
Informationssäkerhet i vissa bolags verksamhetssystem	18
Rutiner för utbetalning av ekonomiskt bistånd	20
Styrning och kontroll av representation	21
Rutiner för resor i tjänsten	22
Kontanthantering i stadsdelsnämnderna	24
Arbetssätt för att bedöma anställdas bisysslor	25
Samverkan mellan kommunen och regionen kring barn med behov av samordnade insatser	26
Beslutsunderlag vid större investeringar	27
Intern styrning och kontroll vid hantering av leverantörer	28
Hantering av ersättningar och arvoden till förtroendevalda	29
Kameraövervakning i Göteborgs Stad	30
Personuppgiftshantering och säkerhet i skolans it-system	31
Utan fast punkt – barnfamiljer i tillfälliga boenden	32
Lokalförsörjning i Göteborgs Stad	34
Stadsrevisionen har även granskat	35
Granskning av räkenskaper och bokslut	36
Intern kontroll i redovisningsrutiner	36
Göteborgs Stads årsredovisning 2016	38
Stadsrevisionen i Göteborgs Stad	42
Förtroendevalda revisorer	42
Revisorernas granskning	43
Rapportering och kommunikation	43
Språkbruk och revisionstermer	43

Förord av ordförande

Stadsrevisionen genomför granskning enligt god revisionssed i kommunal verksamhet. Öppenhet och kommunikation är enligt den goda seden ett grundläggande förhållningssätt för den kommunala revisionen. I våra granskningar strävar vi efter att stödja förbättringar och en positiv utveckling i stadens verksamheter, vilket bland annat sker genom ett öppet och konstruktivt förhållningssätt och genom en aktiv dialog med berörda verksamheter om våra iakttagelser och rekommendationer.



Vi kommunicerar vår granskning på flera olika sätt; genom skriftliga rapporter, muntlig dialog och information på vår hemsida. Vi har även en värdefull och regelbundet återkommande dialog med fullmäktiges presidium om förväntningar på revisionen samt om aktuella granskningar. Under året har vi fattat beslut om att utveckla våra arbetssätt mot mer direkt kontakt med stadens nämnder och styrelser. Detta innebär att vi träffar nämnder och styrelser två

gångar per år. Första gången för att ge en muntlig avrapportering av genomförd granskning. Andra gången för att ha en dialog om aktuellt läge i verksamheten samt för att informera om kommande granskning.

Under året har vi genomfört flera granskningar där ansvarssambanden mellan stadens nämnder och bolag varit komplexa. Ett exempel är granskningen av bostadslösa barnfamiljer där vi även besökte några av de boenden där familjerna placerats.

Granskningen visade att familjerna bor länge i tillfälliga boenden och att boendemiljön i vissa fall var olämplig för barn. Här har staden inte lyckas leva upp till barnperspektivet och vi bedömer att det krävs ett samlat grepp från stadens sida för att möta behoven av bostäder för barnfamiljerna.

Till sist några ord om nämndernas och bolagens ansvar för den interna styrningen och kontrollen. Det är lätt att tappa bort att en effektiv intern styrning och kontroll i hög grad handlar om ledningens styrsignaler och inte bara om nya och mer omfattande regler och kontrollrutiner. Jag vill därför understryka vikten av att politiker och tjänstemän i ledande befattning har ett stort ansvar för att skapa en kultur där alla anställda är medvetna om vilka spelregler, attityder och värderingar som gäller. Inte minst är detta ett viktigt redskap för att motverka oegentligheter i verksamheten.

Den här redogörelsen är det dokument som sammanfattar granskningen vi har genomfört under året. Mer information finns i våra revisionsrapporter som publiceras på vår hemsida.

Lars Bergsten
ordförande

2016 i korthet

Stadsrevisionen har kommunfullmäktiges uppdrag att granska och främja verksamheterna i Göteborgs Stads kommunstyrelse, nämnder och bolag. I granskningen ska revisorerna bedöma om stadens verksamheter sköts på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt, om räkenskaperna är rättvisande samt om den interna kontrollen är tillräcklig.

Revisorerna lämnar i sina granskningar rekommendationer och/eller kritik. Rekommendationer lämnas när utveckling och förbättring bedöms vara möjliga. Kritik riktas till nämnder och bolag när bristerna bedöms vara mer allvarliga. Revisorernas kritik graderas genom begreppen *erinran* och *anmärkning*. Anmärkning är allvarligast.

2016 års granskning visar att det på vissa områden finns allvarliga brister. Revisorerna riktar därför kritik mot stadsdelsnämnden Angered och social resursnämnd. Kritik riktas även mot Göteborgs Stads Leasing AB. Vi riktar kritik mot stadsdelsnämnden Angered i form av en *erinran*. Mot social resursnämnd riktar vi kritik i form av en *anmärkning*. Göteborgs Stads Leasing AB ger lekmannarevisorerna kritik i form av en *anmärkning*.

Här sammanfattar vi den kritik som revisorerna lämnar år 2016. Granskningarna beskrivs mer utförligt i de texter som vi hänvisar till nedan. Slutligen beskriver vi även om de nämnder som fick kritik år 2015 har genomfört tillräckliga åtgärder för att undgå kritik år 2016.

Göteborgs Stads Leasing AB

Granskningen av Göteborgs Stads Leasing AB år 2016 omfattade bland annat bolagets arbete med riskanalys och internkontrollplan samt bolagets reparationer av privatägda bilar och försäljning av reservdelar. Lekmannarevisorerna granskade också rutinerna för fakturering av sådana arbeten. Den första granskningen visade bland annat på brister i arbetet med internkontrollplanen. Det handlade om att kontroller

inte genomförts i enlighet med styrelsens beslut, och att detta inte framgick av den skriftliga återrapporteringen till styrelsen.

I den andra granskningen framkom att bolaget hade reparerat och/eller sålt reservdelar kopplat till över 20 bilar. Flertalet av bilarna ägdes av anställda eller anhöriga till dessa, en av bilarna ägdes av ett privat företag som är leverantör till bolaget och tre av bilarna hade ingen koppling alls till bolaget. Vid några tillfällen sålde bolaget även reservdelar till anställda. Vd och styrelse har inte sett till att det upprättats några regler och rutiner för att styra på vilket sätt denna typ av verksamhet ska genomföras. I granskningen framkom även att det fanns brister i faktureringsrutinerna för de arbeten som utförts.

Sammantaget gör lekmannarevisorerna bedömningen att bolagets styrelse och vd uppenbart har brustit i sitt ansvar att styra, leda, följa upp och kontrollera verksamheten, vilket också lett till en förtroendeskada för Göteborgs Stad. Mot bakgrund av detta riktar lekmannarevisorerna kritik till styrelse och vd i form av en *anmärkning*.

Social resursnämnd

Årets granskning av social resursnämnd har bland annat omfattat styrning och uppföljning av privata utförare av boenden för ensamkommande barn och intern styrning och kontroll i handläggningen av vissa familjerättsliga frågor. Den förstnämnda granskningen visade på brister i samband med upphandlingar av privata utförare. Vidare fanns brister i avtalen med de privata utförarna och avtalen med de privata

utförarna hade i flertalet fall inte utvärderats. Vår granskning av handläggningen av vissa familjerättsliga frågor visade även att det fanns brister i andra delar av nämndens verksamhet som behövde åtgärdas. Det handlade bland annat om brister avseende det systematiska kvalitetsarbetet.

Stadsrevisionens sammantagna bedömning är att nämnden inte har sett till att ha en tillräcklig styrning, uppföljning och intern kontroll inom de områden som granskats. Stadsrevisionen riktar därför kritik till social resursnämnd i form av en *anmärkning*.

Stadsdelsnämnden Angered

Stadsrevisionen genomförde år 2016 granskning som visade på brister i flera olika delar av nämndens verksamhet. Vi fann bland annat brister i våra granskningar av det systematiska brandskyddsarbetet, det systematiska arbetsmiljöarbetet, handläggningen av hemvårdsbidrag och nämndens kontanthantering. Granskningen av det systematiska brandskyddsarbetet vid nämndens äldreboenden visade på allvarliga brister. Som exempel saknades dokumenterade riskanalyser och övning och utbildning hade inte genomförts enligt fastställda planer. Granskningen av nämndens systematiska arbetsmiljöarbete visade på stora brister. Bland annat hade arbetsmiljöronder inte genomförts fullt ut.

Sammantaget gör vi bedömningen att nämnden brustit i sin uppgift att styra, leda, följa upp och kontrollera verksamheten. Mot bakgrund av detta riktar stadsrevisionen kritik till stadsdelsnämnden Angered i form av en *erinran*.

Uppföljning av kritik från år 2015

Nämnden för arbetsmarknad och vuxenutbildning

År 2015 granskade stadsrevisionen informationssäkerheten i verksamhetssystemet Alvis i nämnden för arbetsmarknad och vuxenutbildning. Granskningen visade på flera brister. Vi gjorde bedömningen att det fanns allvarliga säkerhetsbrister i det granskade systemet, och att nämndens uppföljning av säkerheten inte var tillfredsställande. Vår sammantagna bedömning var att nämnden brast i sitt ansvar att säkerställa en god informationssäkerhetsnivå i det granskade systemet. Vi riktade kritik till nämnden för arbetsmarknad och vuxenutbildning i form av en *erinran*.

Årets uppföljning visar att nämnden har åtgärdat flertalet säkerhetsbrister i Alvis. Nämnden har stärkt skyddsnivån för känsliga personuppgifter och tagit fram nya rutiner, bland annat för att följa upp säkerhetsnivån i systemet och leverantörens säkerhetsarbete. Stadsrevisionen bedömer därför att kritiken inte ska kvarstå.

Idrotts- och föreningsnämnden

Vi har flera år i rad granskat bidragsgivning till föreningar vid idrotts- och föreningsnämnden. År 2013 gav vi rekommendationer på området till nämnden, som vi följde upp under 2014 och 2015. Den granskning vi gjorde år 2015 visade att det fortfarande fanns brister i hanteringen av flera sorters bidrag, gällande hur de dokumenterades, kontrollerades och följdes upp. Vi bedömde att idrotts- och föreningsnämndens interna kontroll inom området inte var tillräcklig och lämnade två rekommendationer samt kritik i form av en *erinran*.

Årets uppföljning visar att nämnden under år 2016 beslutade om en handlingsplan med åtgärder, i syfte att dokumentera och kvalitetssäkra bidragsprocesserna. Arbetet med åtgärder pågick fortfarande när årets granskning avslutades. Vår bedömning är att rutiner och processer i handläggningen nu är mer enhetliga mellan bidragen men att det fortfarande kvarstår ett arbete med

att beskriva hur kontroller ska genomföras. Det finns enligt vår bedömning en fortsatt risk för att det saknas dokumentation och beslutsunderlag i ärendena. Nämnden behöver också förtydliga rutinerna för återsrapportering av bidrag. Mot bakgrund av vår granskning bedömer vi att den kritik som lämnades år 2015 inte kvarstår. Vi bedömer dock att rekommendationerna från tidigare år ska kvarstå.

Utgångspunkter för 2016 års granskning

Med utgångspunkt i prioriterade riskområden beslutar de förtroendevalda revisorerna årligen om en revisionsplan. Revisionsplanen innehåller årets granskningsinriktningar. Nedan framgår några av de områden stadsrevisionen har inriktat sin granskning mot under år 2016.

Systematiskt arbetsmiljöarbete

En god arbetsmiljö är en förutsättning för väl fungerande arbetsplatser, god effektivitet och kvalitet i verksamheten. Därför är arbetsmiljön en strategisk fråga för Göteborgs Stad. Enligt stadens policy ska en god arbetsmiljö präglade Göteborgs Stad i dess tjänster, i sättet att leda och organisera arbetet, i samverkan människor emellan, i utrustningar, lokaler och anläggningar. Under 2016 har vi granskat det systematiska arbetsmiljöarbetet i flera nämnder och bolag.

It-säkerhet

Stora delar av informationsflödet i Göteborgs Stad hanteras med hjälp av it-system och integrationer dem emellan. Om viktig information går förlorad eller är felaktig kan det få negativa konsekvenser för stadens verksamheter. Informationen måste också skyddas på ett bra sätt. Det är därför väsentligt att den interna kontrollen i stadens olika it-system är tillfredsställande. Granskningar av stadens olika it-system genomförs

löpande med fokus på såväl internkontrollfrågor som systemens förmåga att bidra till effektivitet i stadens verksamheter, så har också skett under år 2016.

Förtroendekänsliga områden

Verksamhet som bedrivs med offentliga medel ska förvaltas på ett betryggande sätt och med en tillfredsställande intern kontroll. Både Göteborgs Stad och allmänheten har ett stort intresse av saklighet och opartiskhet i utövandet av offentlig verksamhet och av att förtroendet för staden och dess anställda upprätthålls. Vi har under året granskat flera olika förtroendekänsliga områden i stadens nämnder och bolag.

Systematiskt brandskyddsarbete

Det är viktigt att stadens verksamheter bedriver ett systematiskt brandskyddsarbete. Syftet med att systematiskt arbeta med brandskydd är att skapa en allmän medvetenhet hos anställda om de risker och de skyddsanordningar som finns, samt en förståelse för hur brandskyddsarbetet fungerar. Brister i

det systematiska brandskyddsarbetet kan medföra risk för liv och hälsa, men också ekonomisk skada. Vi har under år 2016 granskat det systematiska brandskyddsarbetet i flera nämnder och bolag.

Räkenskaper och bokslut

Stadsrevisionen prövar årligen om Göteborgs Stads räkenskaper är rättvisande och om den interna kontrollen är tillräcklig. Vi bedömer även om resultatet i delårsrapporten och årsbokslutet är förenligt med de mål kommunfullmäktige har beslutat.

Rapportering

Stadsrevisionen redovisar årligen sina iakttagelser och bedömningar i en revisionsredogörelse för kommunstyrelsen samt en revisionsberättelse och en revisionsredogörelse för respektive nämnd. För varje bolag redovisas iakttagelserna och bedömningarna i en granskningsrapport och en granskningsredogörelse.



Foto: Bodil Johansson

Granskning av verksamheterna

De kommunala nämnderna och styrelserna i Göteborgs Stad svarar inom sina respektive områden för att verksamheten bedrivs enligt de mål och riktlinjer som kommunfullmäktige har beslutat om samt de nationella regelverk som i stor utsträckning styr verksamheterna. Revisorerna ska pröva om verksamheten sköts på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt samt om den interna kontrollen är tillräcklig. Granskningen av verksamheterna ska ge revisorerna underlag för att bedöma om så varit fallet.



Foto: Emmy Jonsson

Kritik riktas mot Göteborgs Stads Leasing AB för brister i intern styrning och kontroll och för förtroendeskada för Göteborgs Stad

Lekmannarevisorerna har granskat Göteborgs Stads Leasing AB. I granskningen framkom allvarliga brister avseende bolagets interna styrning och kontroll. Nedan beskriver vi i korthet de mest väsentliga brister som framkom i vår granskning 2016.

Bolaget brister i arbetet med riskanalys och internkontrollplan

Lekmannarevisorerna granskade bolagets arbete med riskanalys och internkontrollplan och fann flera brister. Bland annat såg vi att det, utifrån stickprov i internkontrollplanen, saknades beskrivningar av hur kontroller skulle genomföras, dokumenteras och rapporteras. Detta medförde att det i vissa fall var svårt att i efterhand följa upp hur kontroller gjorts och vad de resulterat i. Vidare framkom att kontroller inte hade genomförts i enlighet med styrelsens beslut. Detta framgick inte av den dokumenterade återrapporteringen till styrelsen.

Brister i bolagets hantering vad gäller reparationer av privatägda bilar

Lekmannarevisorerna granskade även intern styrning och kontroll avseende bolagets reparationer av privatägda bilar. Granskningen visade på stora brister. Under år 2016 hade bolaget reparerat och/eller sålt reservdelar kopplat till minst 24 bilar. Några av bilarna hade varit i verkstaden flera gånger. Sju av bilarna ägdes av anställda. En av bilarna ägdes av ett privat företag som är leverantör till bolaget. Tre av bilarna hade ingen

koppling alls till bolaget eller dess anställda. Minst en av dessa tre bilar, som var i verkstaden vid två tillfällen, hade bolaget reparerat på vds initiativ. Vid tre tillfällen sålde bolaget reservdelar till anställda i bolaget.

Vd uppgav i granskningen att han fått information bakåt i tiden av ansvarig chef om att reparationer har utförts vad gäller anställdas bilar. Det är oklart när i tid detta var, men reparationer har pågått sedan minst 2014. Vd fattade inte något formellt beslut angående detta och såg inte heller till att det upprättades rutiner och/eller regler för sådana reparationer. Vd gjorde inte heller någon uppföljning av om bolaget tog betalt för utförda reparationer, eller av omfattningen av bolagets reparationer av privatägda bilar.

Bolaget brister i attestrutiner och har inte säkerställt fakturering

Vi granskade också rutinerna för attest och fakturering i samband med ovan nämnda reparationer. Granskningen visade att det fanns brister i följsamheten mot stadens regler för attest i verkstadssystemet. Kreditering på utförda arbeten hade också skett utan attest. I ett fall hade en ansvarig chef krediterat ett arbete som utförts på dennes egen bil. Vidare såg vi minst tre exempel där bolaget utfört reparationer eller sålt reservdelar till anställda i bolaget utan att se till att arbetet fakturerades i anslutning till detta, utan först i början av år 2017.

Bedömning

Lekmannarevisorerna bedömer att det är mycket förtroendekänsligt att ett kommunägt bolag reparerar privatägda bilar och säljer reservdelar. Lekmannarevisorerna bedömer också att styrelse och vd har brustit i sitt ansvar att styra, leda, följa upp och kontrollera verksamheten.

Sammantaget bedömer lekmannarevisorerna att bolagets styrelse och vd inte säkerställt en tillräckligt intern styrning och kontroll, vilket också inneburit en förtroendeskada för Göteborgs Stad som helhet.

Mot bakgrund av granskningen riktade lekmannarevisorerna kritik mot bolagets styrelse och vd i form av en *anmärkning*. Lekmannarevisorerna lämnade även ett antal rekommendationer till styrelsen.

Hänvisning till

Granskningsredogörelse med bilaga för Göteborgs Stads Leasing AB år 2016

Kritik riktas mot social resursnämnd för brister i upphandling, styrning och uppföljning

Granskningen av social resursnämnd har bland annat omfattat styrning och uppföljning av privata utförare av boenden för ensamkommande barn och intern styrning och kontroll i handläggningen av vissa familjerättsliga frågor. Då granskningen av styrning och uppföljning av privata utförare av boenden för ensamkommande barn visar på de allvarligaste bristerna är det den vi kortfattat redogör för här.

Social resursnämnd ansvarar för att ordna hem för vård eller boende till asylsökande ensamkommande barn. I och med det kraftigt ökade flyktmottagandet hösten 2015 behövde nämnden på kort tid ordna ett stort antal boenden för ensamkommande barn. Förutom att öppna fler boenden i egen regi tecknade nämnden också avtal med olika privata utförare.

Nämndens ansvar för verksamheten hos privata utförare är detsamma som nämndens ansvar för motsvarande verksamhet i egen regi. Nämnden är också skyldig att kontrollera och följa upp verksamheten hos privata utförare. Om nämndens styrning och uppföljning brister finns risk för att de ensamkommande barnen far illa men också för att oseriösa aktörer etablerar sig på marknaden. Stadsrevisionen har granskat om nämnden har en tillräcklig styrning och uppföljning av privata utförare av boenden för ensamkommande barn.

Brister i samband med upphandlingar

Granskningen visade att nämnden inte hade säkerställt att upphandlingar av de privata utförarna genom-

fördes i enlighet med tillåtna upphandlingsförfaranden. Avsteg hade också gjorts i förhållande till dokumentationskraven i både lagen om offentlig upphandling och Göteborgs Stads policy och riktlinje för upphandling och inköp. Det saknades exempelvis dokumentation över vilka leverantörer som tillfrågats, hur många som lämnat anbud vid upphandling samt det viktigaste skälet till tilldelning av avtal.

Avtalen säkerställer inte en tillräcklig styrning

Granskningen av avtalen visade på flera brister, avtalen hade till exempel inte fullt ut baserats på förfrågningsunderlag. Avtalen var inte tydliga avseende uppsägning och innehöll inte heller sanktionsmöjligheter vid brister i den levererade tjänsten. Förlängda avtal föregicks inte av en dokumenterad utvärdering.

Uppföljningen av de privata utförarna har inte varit systematisk och strategisk

Avtalen med de privata utförarna hade i flertalet fall inte utvärderats. Strukturer för hur uppföljning ska genomföras hade utarbetats i ett senare skede. Kontroll och uppföljning av de privata utförarna var inte systematisk och strategisk på det sätt som krävs enligt föreskrifterna. Den uppföljning som skett bestod snarare av råd och stöd till de privata utförarna.

Förbättringsområden finns inom fler verksamhetsområden

Årets granskning visade även att det fanns brister i andra delar av nämndens verksamhet som behövde åtgärdas. Det

handlade bland annat om brister avseende det systematiska kvalitetsarbetet i handläggningen av vissa familjerättsliga frågor.

Bedömning

Stadsrevisionen bedömer att den granskade verksamhetens upphandling av privata utförare av boenden för ensamkommande barn brister vad gäller följsamhet mot lagen om offentlig upphandling och Göteborgs Stads policy och riktlinje för upphandling och inköp. Stadsrevisionen bedömer att nämnden inte har säkerställt en tillräcklig styrning och uppföljning av de privata utförarna av boenden för ensamkommande barn.

Stadsrevisionens sammantagna bedömning är att nämnden inte har sett till att ha en tillräcklig styrning, uppföljning och intern kontroll inom de områden som granskats. Stadsrevisionen riktar därför kritik till social resursnämnd i form av en *anmärkning*.

Hänvisning till

Revisionsredogörelse för social resursnämnd år 2016

Kritik riktas mot stadsdelsnämnden Angered för bristande intern styrning och kontroll

Stadsrevisionen har granskat verksamheten i stadsdelsnämnden Angered.

Granskningen visade på brister i flera olika delar av nämndens verksamhet. Vi fann bland annat brister inom det systematiska brandskyddsarbetet, det systematiska arbetsmiljöarbetet, handläggningen av hemvårdsbidrag och nämndens kontanthantering.

Nedan redogör vi kortfattat för de väsentliga brister som vår granskning visade på.

Allvarliga brister i det systematiska brandskyddsarbetet

Stadsrevisionen granskade det systematiska brandskyddsarbetet vid nämndens äldreboenden. Granskningen visade på allvarliga brister. Det saknades dokumenterade riskanalyser. Utbildning och övning hade inte genomförts enligt fastställda planer. Egenkontroller hade inte utförts fullt ut och inte rapporterats till säkerhetschef. Det saknades en sammanställning av enheternas systematiska brandskyddsarbete och ingen rapportering hade gjorts till nämnden. De krav som vi granskade mot finns i kommunfullmäktiges riktlinje.

Stora brister i det systematiska arbetsmiljöarbetet

Stadsrevisionen granskade även det systematiska arbetsmiljöarbetet vid nämndens äldreboenden. Granskningen visade på stora brister. Det saknades en dokumenterad uppgiftsfördelning. Arbetsmiljöronder hade inte genomförts fullt ut. Riskanalyser och handlingsplaner var inte fullt ut

dokumenterade enligt kraven.

Nämnden hade inte heller sett till att göra någon årlig uppföljning av det systematiska arbetsmiljöarbetet. Vi kunde även visa att både kunskap om och följsamhet mot förvaltningens policy mot hot och våld brast. De krav som vi utgick ifrån finns i en föreskrift från Arbetsmiljöverket.

Handläggningen av hemvårdsbidrag

Nämnden visade en god följsamhet mot kommunfullmäktiges regler för hemvårdsbidrag. Däremot hade nämnden inte sett till att det i verksamheten fanns dokumenterade rutiner för handläggningen och inte heller att egenkontrollerna dokumenterades, vilket är ett krav enligt Socialstyrelsens föreskrift.

Nämndens kontanthantering

Stadsrevisionen granskade den interna kontrollen i nämndens kontanthantering. Vi fann brister i följsamheten mot Göteborgs Stads rutin. Det innebär att tvåhandsprincipen inte följdes fullt ut. Nämnden saknade även en rutin för att på egen hand kontrollera följsamheten mot stadens rutin.

Granskningen visade på ytterligare brister

Granskningen omfattade även andra områden. Vi fann brister i nämndens följsamhet mot kommunfullmäktiges policy och riktlinje för resor i tjänsten. Granskningen fann även brister i nämndens kameraövervakning, i hanteringen av brukarnas privata medel och i samverkan mellan kommunen

och regionen kring barn med behov av samordnade insatser.

Under året ledde flera tips till utredningar av Göteborgs Stads whistleblowerfunktion. Dessa utredningar konstaterade bland annat brister i rekryteringsprocessen och i arbetet med upphandling och inköp. Båda fallen rörde ledande befattningshavare i förvaltningen.

Bedömning

Sammantaget bedömer stadsrevisionen att nämnden har brustit i sin uppgift att styra, leda, följa upp och kontrollera verksamheten. Det innebär att vi bedömer att nämnden inom flera olika områden inte har säkerställt en tillfredsställande intern styrning och kontroll.

Att det finns brister i den interna styrningen och kontrollen inom flera olika delar av nämndens verksamhetsområde är enligt vår bedömning ett tecken på att nämnden inte har säkerställt att det finns tillfredsställande och fungerande system för styrning, ledning, uppföljning och kontroll.

Mot bakgrund av granskningen riktade stadsrevisionen kritik mot nämnden i form av en *erinran*. Stadsrevisionen lämnade även ett antal rekommendationer till nämnden.

Hänvisning till

Revisionsredogörelse för stadsdelsnämnden Angered år 2016

Systematiskt arbetsmiljöarbete

Arbetsmiljölagen anger att det på varje arbetsplats ska bedrivas ett systematiskt arbetsmiljöarbete. Det är arbetsgivaren, det vill säga de enskilda nämnderna, styrelserna och vd, som har ansvaret för arbetsmiljön och för att arbetsmiljöarbetet bedrivs systematiskt. Kraven på det systematiska arbetsmiljöarbetet framgår bland annat i arbetsmiljölagen och Arbetsmiljöverkets föreskrifter. Kommunfullmäktiges medarbetar- och arbetsmiljöpolicy anger att Göteborgs Stad strävar efter en högre standard än minimikraven för god arbetsmiljö.

Stadsrevisionen har granskat det systematiska arbetsmiljöarbetet i följande nämnder: de tio stadsdelsnämnderna, idrotts- och föreningsnämnden, kommunstyrelsen, nämnden för arbetsmarknad och vuxenutbildning, nämnden för konsument- och medborgarservice och trafikinämnden. Lekmannarevisorerna har granskat motsvarande område i följande bolag: Bostads AB Poseidon, Business Region Göteborg AB, Familjebostäder i Göteborg AB, Gårdstensbostäder AB, Göteborgs Egnahems AB, Göteborgs Spårvägar AB, Göteborgs stads bostadsaktiebolag samt Göteborgs Stadsteater AB.

Syftet med granskningen har varit att bedöma om nämnder och styrelser bedriver ett systematiskt arbetsmiljöarbete i enlighet med regelverket.

Mål för arbetsmiljön

Det ska finnas mål för arbetsmiljön, inklusive den organisatoriska och sociala arbetsmiljön. Granskningen visade att majoriteten av de granskade

nämnderna och bolagen hade mål för arbetsmiljön, men att det i vissa fall saknades mål specifikt för den organisatoriska och sociala arbetsmiljön. Trafikinämnden saknade helt mål för arbetsmiljön.

Rutiner

Det ska finnas dokumenterade rutiner som beskriver hur det systematiska arbetsmiljöarbetet ska gå till. Vi såg att några verksamheter helt eller delvis saknade rutiner. Här kan bland annat nämnas Göteborgs Egnahems AB, stadsdelsnämnden Angered och trafikinämnden.

Uppgiftsfördelning

Det ska finnas en dokumenterad fördelning av arbetsmiljöuppgifter så att lämpliga arbetstagare får i uppgift att verka för att risker i arbetet förebyggs och en tillfredsställande arbetsmiljö uppnås. I granskningen såg vi att det i några bolag och nämnder helt eller delvis saknades skriftlig uppgiftsfördelning.

Undersöka arbetsmiljön och vidta åtgärder

Arbetsgivaren ska regelbundet undersöka arbetsförhållandena och bedöma arbetsmiljöriskerna. Riskbedömningen ska dokumenteras och ange om riskerna är allvarliga eller inte. Granskningen visade att en vanlig brist var att risker inte bedömdes i enlighet med regelverket. Vi såg också att trafikinämnden och stadsdelsnämnden Angered inte sett till att genomföra arbetsmiljöronder i hela eller delar av verksamheten.

Uppföljning

Arbetsgivaren ska årligen göra en dokumenterad uppföljning av det systematiska arbetsmiljöarbetet. Syftet med uppföljningen är att undersöka om arbetsmiljöarbetet bedrivs enligt föreskrifterna om systematiskt arbetsmiljöarbete.

Granskningen visade att flera nämnder och bolag inte hade gjort en dokumenterad uppföljning av det systematiska arbetsmiljöarbetet. Majoriteten av nämnder och bolag brast också i att efterfråga och/eller ta del av en sådan uppföljning.

Bedömning

Stadsrevisionen och lekmannarevisorerna bedömer att det finns brister och förbättringsområden inom det systematiska arbetsmiljöarbetet i flera av de verksamheter som granskats.

Rekommendationer har lämnats till alla granskade bolag, idrotts- och föreningsnämnden, kommunstyrelsen och trafikinämnden samt till stadsdelsnämnderna Angered, Askim-Frölunda-Högsbo, Lundby, Majorna-Linné och Östra Göteborg.

Hänvisning till

Revisions- respektive granskningsredogörelser för berörda nämnder och bolag år 2016

Språkbruk och revisionstermer

Stadsrevisionens granskningar kan leda till rekommendationer och kritik. Revisionskritik graderas genom begreppen erinran och anmärkning. Anmärkning är allvarligast. En anmärkning kan, när det gäller nämnderna, lämnas med eller utan att ansvarsfrihet tillstyrks.



Foto: Le Bergeron

Systematiskt brandskyddsarbete

Stadsrevisionen har granskat det systematiska brandskyddsarbetet inom Gryaab AB, Göteborgs Stads Leasing AB, lokalnämnden och samtliga stadsdelsnämnder. Inom stadsdelsnämnderna och lokalnämnden var granskningen avgränsad till stadens äldreboenden. Syftet med granskningen var att bedöma om nämnder och bolag bedriver ett systematiskt brandskyddsarbete utifrån gällande regelverk på området.

Syftet med att systematiskt arbeta med brandskydd är att skapa en allmän medvetenhet hos anställda om de risker och de skyddsanordningar som finns, samt en förståelse för hur brandskyddsarbetet fungerar. Systematiskt brandskyddsarbete innebär att på ett strukturerat sätt planera, utbilda, öva, dokumentera, kontrollera, åtgärda och följa upp brandskyddsarbetet i organisationen. Brister i det systematiska brandskyddsarbetet kan medföra risk för liv och hälsa, men också ekonomisk skada.

Bristande återrapportering av det systematiska brandskyddsarbetet

Granskningen visade att det fanns brister och förbättringsområden inom samtliga granskade nämnder och bolag. Bristernas omfattning varierade. Bland annat visade granskningen att samtliga stadsdelsnämnder behövde ta fram eller se över rutinerna för att årligen sammanställa enheternas systematiska brandskyddsarbete.

Stadsdelsnämnderna och lokalnämnden behövde också se till att ta fram eller förbättra rutiner för att rapportera det systematiska brandskyddsarbetet till nämnden. Nämnderna behövde också se till att ta fram, förbättra eller följa rutinerna för att årligen rapportera egenkontrollerna till säkerhetschef eller motsvarande.

Risikanalyserna levde inte upp till stadens riktlinje

Kommunfullmäktiges riktlinjer för det systematiska brandskyddsarbetet ställer krav på att det i verksamheten finns riskanalyser till grund för det systematiska brandskyddsarbetet. Samtliga granskade nämnder och bolag behövde, i olika omfattning, förbättra sina rutiner för arbetet med riskanalys. Det kunde till exempel handla om att riskanalysen inte reviderades årligen eller att den inte innehöll alla de delar som regelverket kräver. Det förekom inom samtliga stadsdelsnämnder att det fanns äldreboenden där riskanalysen hade brister, eller saknades helt.

Det saknades rutiner för att informera och utbilda anställda

Som en del av det systematiska brandskyddsarbetet är det viktigt att personal och andra som finns i verksamheten vet hur de ska agera både för att förebygga brand och för att minska skadorna vid brand. Några stadsdelsnämnder behövde se över rutinerna för att informera samtliga anställda,

inklusive personal som arbetar i verksamheten en kortare tid, om brandskydds- och utrymningsorganisation. Vidare behövde några stadsdelsnämnder se till att formerna för övning var tillräckliga och att de följdes. I granskningen av Göteborgs Stads Leasing AB och i några stadsdelsnämnder framkom också att personalen inte utbildats i brandskyddsfrågor i enlighet med verksamhetens utbildningsplan.

Bedömning

För samtliga nämnder och bolag bedömer stadsrevisionen och lekman-revisorerna att det systematiska brandskyddsarbetet bör förbättras. Vad gäller stadsdelsnämnden Angered bedömer stadsrevisionen att bristerna är allvarliga och att det inte finns ett systematiskt brandskyddsarbete vid granskade äldreboenden i stadsdelen.

Rekommendationer lämnades till samtliga nämnder och bolag.

Hänvisning till

Revisions- respektive granskningsredogörelse för berörda nämnder och bolag år 2016



Foto: Lilla Bergström

Ansvar och arbetssätt i flera bolagsstyrelser

Ledning och styrning av kommunala aktiebolag ställer ofta höga krav på kompetens, effektivitet och integritet hos bolagets styrelse. Ledning och styrning måste också alltid ske på ett sådant sätt att såväl ägarens som övriga intressenters krav på verksamheten tillgodoses. I avvägningen mellan dessa krav måste alltid ägarens krav, som i ett kommunalt bolag ytterst utgörs av medborgarnas krav, väga tyngst för styrelsen. Detta kan innebära en utmaning för en bolagsstyrelse att hantera på ett bra sätt.

Lekmannarevisorerna har mot bakgrund av detta granskat hur styrelserna i flera av Göteborgs Stads bolag hanterar sitt uppdrag att leda och styra i förhållande till gällande regler och krav. Syftet med granskningen var att granska och bedöma hur bolagens styrelse närmar sig och omhändertar sitt uppdrag i förhållande till sin ägare. Ett ytterligare syfte med granskningen har varit att främja styrelsearbetet och stödja styrelserna i deras uppdrag

genom att föra en dialog mellan lekmannarevisorerna och respektive styrelse.

De bolag som ingick i granskningen var Göteborg Energi AB, Göteborg Energi Din El AB, Göteborg Energi Nät AB, Göteborgs Hamn AB, Göteborgs Stadshus AB, Higab AB och Renova AB.

Granskningen genomfördes i två delar. Den första delen gjordes genom att bland annat granska styrelseprotokoll och närvarostatistik samt genom att ställa frågor till Göteborgs Stadshus AB och respektive bolags auktoriserade revisor. Utifrån dessa iakttagelser förde lekmannarevisorerna sedan en dialog kring specifika frågor med respektive styrelse.

Inom ramen för granskningen lyfte lekmannarevisorerna särskilt frågan om styrelsernas arbete med jävsrisker och jävskontroll för dialog med flera styrelser. Vidare diskuterade lekmannarevisorerna inom flera bolag vikten av att alltid kräva tillräckliga och

tydliga beslutsunderlag för styrelsearbetet. Ytterligare en fråga som diskuterades var vikten av att styrelserna alltid säkerställer att de har en god överblick över och följsamhet mot Göteborgs Stads lokala regelverk i form av riktlinjer och regler.

Rekommendationer lämnades till Göteborgs Hamn AB och Higab AB.

För ytterligare frågor som lyfts för dialog med styrelserna inom de olika bolagen hänvisar vi till respektive granskningsredogörelse.

Hänvisning till

Granskningsredogörelse för respektive bolag år 2016

Intern kontroll vid upphandling och inköp

Stadsrevisionen har kommunfullmäktiges uppdrag att löpande följa stadens upphandlings- och inköpsverksamhet. Under år 2016 har Stadsrevisionen granskat detta område på Göteborgsregionens Fritidshamnar AB (Grefab), Liseberg AB, Störningsjouren i Göteborg AB och trafiknämnden.

Syftet med granskningen var att bedöma verksamheternas följsamhet mot stadens gemensamma ramavtal och gentemot verksamhetsspecifika ramavtal, följsamheten mot lagen om offentlig upphandling (LOU) och policy och riktlinje för upphandling och inköp i Göteborgs Stad. Granskningen syftade också till att bedöma risken för otillåtna direktupphandlingar.

Det fanns risk för otillåtna direktupphandlingar inom ett bolag

Granskningen visade att Liseberg AB genomfört direktupphandlingar som riskerar att definieras som otillåtna.

Detta kan medföra ekonomiska risker för bolaget om det skulle prövas i domstol, liksom affärsmässiga och mediala risker.

Bristande följsamhet mot ramavtal och brister i dokumentation vid direktupphandlingar

Granskningen visade att två av bolagen, Liseberg AB och Grefab hade bristande följsamhet mot stadens gemensamma ramavtal. Båda bolagen visade också på brister i dokumentation vid avsteg från ramavtal i enlighet med kraven i stadens policy och stadens riktlinje för upphandling och inköp.

Både LOU och stadens policy och riktlinje för upphandling och inköp ställer höga krav på dokumentation i samband med direktupphandlingar. Granskningen visade att samtliga verksamheter brast avseende dokumentationen av genomförda direktupphandlingar. Detta gällde särskilt Liseberg AB och Grefab.

Bedömning

Granskningen visar att graden av intern styrning och kontroll avseende upphandling och inköp skiljer sig åt mellan de granskade verksamheterna. Lekmannarevisorerna bedömer att två av de granskade verksamheterna, Liseberg AB och Grefab, behöver arbeta med att stärka den interna styrningen och kontrollen av upphandlingar och inköp.

Rekommendationer lämnades till samtliga fyra verksamheter.

Hänvisning till

Granskningsredogörelse för respektive bolag samt revisionsredogörelse för trafiknämnden år 2016



Foto: Amanda Bred

Informationssäkerhet i vissa bolags verksamhetssystem

Lekmannarevisorerna har granskat informationssäkerheten i FAST2 och Boplats marknadssystem. FAST2 är det system som bostadsbolagen inom Framtidenkoncernen använder för uthyrning, administration samt förvaltning av lägenheter. Boplats marknadssystem är den digitala marknadsp plats som Boplats Göteborg AB använder för att annonsera lediga lägenheter.

Granskningen syftade till att ge underlag för att bedöma om det räckte tillräcklig intern styrning och kontroll avseende informationssäkerhet i FAST2 och Boplats marknadssystem och om gällande regelverk följdes.

I granskningen ingick Boplats Göteborg AB, Bostads AB Poseidon, Familjebostäder i Göteborg AB, Förvaltnings AB Göteborgs Lokaler, Gårdstensbostäder AB och Göteborgs stads bostadsaktiebolag.

Fördelning av ansvar och befogenheter

Lekmannarevisorernas granskning visade att det fanns avtal som reglerade ansvarsförhållandena mellan systemleverantören för FAST2 och bostadsbolagen.

Granskningen visade också att det fanns avtal och arbetssätt som reglerade ansvar och befogenheter mellan bostadsbolagen och Framtidens IT. Framtidens IT är den avdelning inom Förvaltnings AB Göteborgs Lokaler som ansvarar för att tillhandahålla en säker driftsmiljö åt bostadsbolagen.

Liknande brister i FAST2 och Boplats marknadssystem

Stora mängder information, som delvis är av känslig karaktär, hanteras i FAST2 och Boplats marknadssystem. Lekmannarevisorerna fann att informationen i de båda systemen inte fullt ut hade klassificerats i enlighet med Göteborgs Stads riktlinje för informationssäkerhet. Granskningen visade också att det saknades rutiner för att följa upp och analysera säkerhetsrelevanta händelser i de båda systemen. Bostadsbolagen saknade dessutom formaliserade rutiner för återläsning av säkerhetskopierad data i FAST2.

I Boplats fall gjordes även noteringen att det saknades formella rutiner för användar- och behörighetsadministration, att lösenordskraven i Boplats marknadssystem var för svaga samt att det saknades en förteckning över vilka personuppgifter som behandlades i systemet.

Inom ramen för granskningen gjordes penetrationstester mot FAST2 och Boplats marknadssystem. Dessa visade att systemsäkerheten i Boplats marknadssystem var otillräcklig.

Bedömning

Lekmannarevisorerna bedömer i bostadsbolagens fall att den interna kontrollen, med avseende på informationssäkerheten i FAST2, i huvudsak är tillräcklig och att gällande regelverk följs. Lekmannarevisorerna gör även bedömningen att avtalen mellan respektive bostadsbolag och

Framtidens IT på ett tillfredställande sätt reglerar ansvar och befogenheter.

Avseende Boplats Göteborg AB gör lekmannarevisorerna bedömningen att bolaget behöver vidta åtgärder för att hantera de brister som framkommer i granskningen.

En rekommendation lämnades till Boplats Göteborg AB.

Hänvisning till

Granskningsredogörelse för respektive bolag år 2016



Foto: Scandina bildbyrå

Rutiner för utbetalning av ekonomiskt bistånd

Stadsrevisionen har tidigare, år 2013 och 2015, granskat den interna kontrollen vid utbetalning av ekonomiskt bistånd i stadsdelsnämnderna och social resursnämnd. I dessa granskningar identifierades ett antal brister. Stadsrevisionen lämnade därför rekommendationer till nämnderna. Granskningen år 2015 avsåg endast utbetalningar via kontantkort.

Syftet med årets granskning var att bedöma om den interna kontrollen vid utbetalningar av ekonomiskt bistånd är tillräcklig. Syftet var också att följa upp och bedöma om nämnderna hade omhändertagit rekommendationerna från tidigare granskningar på ett tillfredsställande sätt. I granskningen ingick social resursnämnd och de tio stadsdelsnämnderna.

Det fanns brister i beslutsunderlagen

De flesta nämnderna hade ändamålsenliga rutiner för utbetalning av ekonomiskt bistånd men av stickprovsgranskningen framgick att dessa rutiner inte alltid efterlevdes. Enligt rutinerna ska det finnas ansökan, normberäkning och en utredning som är aktuell samt underlag som styrker de ekonomiska uppgifterna som lämnas. Granskningen visade att det i flera nämnder saknades delar av dessa beslutsunderlag.

Aktuella delegationsbeslut saknades delvis

Rätten att fatta beslut om ekonomiskt bistånd på delegation ges till enskild handläggare enligt särskilt beslut. Granskningen visade att det i en del nämnder saknades aktuell, delegerad

beslutanderätt för några handläggare. I samband med granskningen har vi också noterat funktioner i verksamhetssystemet Treserva som inte stödjer nämndernas beslutade delegationsordning. Det är till exempel möjligt för handläggare utan delegerad beslutanderätt att fatta beslut om ekonomiskt bistånd.

Kontroller och uppföljning

Flertalet nämnder genomförde olika kontroller och uppföljningar i syfte att säkerställa att utbetalningarna av ekonomiskt bistånd var korrekta. Samtliga nämnder, förutom stadsdelsnämnden Västra Göteborg, genomförde vid tiden för granskningen dokumenterade dagliga stickprovskontroller inför utbetalningar av ekonomiskt bistånd. Nämnderna kontrollerade ett varierande antal utbetalningar i samband med attest innan utbetalning. Kontrollerna syftade till att säkerställa att beslutsunderlag fanns och att utbetalt belopp stämde överens med beslutat belopp. Övervägande delen av nämnderna genomförde också systematiska fördjupade kontroller efter genomförd utbetalning. Däremot visade granskningen att alla nämnder inte använde resultatet av kontrollerna som underlag i det systematiska kvalitetsarbetet för att ytterligare förbättra arbetet med utbetalningar av ekonomiskt bistånd.

Bedömning

Stadsrevisionen bedömer att en nämnd, stadsdelsnämnden Östra Göteborg, har en tillräcklig intern kontroll vid utbetalning av ekonomiskt bistånd. För övriga tio nämnder

bedömer vi att den interna kontrollen bör stärkas. Det handlar framförallt om att se till att tillräckliga och aktuella underlag finns för beslut om ekonomiskt bistånd och att uppföljning och kontroller av utbetalningarna genomförs och dokumenteras samt att det finns rutiner som säkerställer att en enskild person inte kan genomföra hela processen från ansökan till utbetalning av ekonomiskt bistånd.

Rekommendationerna som lämnades till nämnderna i samband med tidigare års granskningar kvartstår inte. Nya rekommendationer har lämnats till social resursnämnd och samtliga stadsdelsnämnder förutom stadsdelsnämnden Östra Göteborg.

Hänvisning till

Revisionsredogörelse för respektive nämnd år 2016

Styrning och kontroll av representation

Stadsrevisionen har granskat intern styrning och kontroll av representation vid Göteborg & Co Träffpunkt AB och nämnden för Intraservice.

Representation utgör ett naturligt inslag vid inledningen och utvecklingen av externa förbindelser, men kan även i vissa fall ha främjande syften gentemot den egna personalen. Representation utgör också ett förtroendekänsligt område. Tveksamheter i hanteringen av representation kan skada allmänhetens förtroende för en verksamhet inom Göteborgs Stad.

Kommunfullmäktige i Göteborgs Stad har beslutat om policy och riktlinjer för representation. För nämnder och bolag inom Göteborgs Stad är det därför viktigt att ha rutiner som säkerställer att den representation som genomförs överensstämmer med kommunfullmäktiges policy och riktlinjer. Granskningen har syftat till att bedöma om nämnden och bolaget har en tillfredsställande intern styrning och kontroll gällande representation, det vill säga att representation sker i enlighet med gällande policy, riktlinjer samt regler.

God följsamhet till stadens policy och riktlinjer för representation hos Intraservice

Granskningen omfattade 30 stickprov under perioden januari till och med oktober år 2016. Representation har inte i något av dessa fall skett med alkohol och deltagarlistor har varit möjliga att få fram. Nämnden för Intraservice har en rutin som säkerställer att den som deltar i ett representationstillfälle inte ska kunna attestera kostnaderna. Detta har inte

heller skett i de stickprov som granskats. Sammantaget återfanns inga avvikelser mellan stadens policy och riktlinjer och den representation som ägde rum på nämnden för Intraservice under den aktuella perioden.

Vissa brister i representationsunderlagen hos Göteborg & Co Träffpunkt AB

Stickprovsgranskningen omfattade 31 poster under perioden januari till och med september 2016. Sammantaget visade sig åtta av 31 poster för representation ha en eller flera brister. I två av de åtta fallen saknades dokumentation över syftet med representationen. I tre fall saknades kompletta förteckningar av deltagande personer och i ett fall hade en person som deltagit i aktiviteten gjort slutattesten. Vissa av dessa brister rättades dock till under granskningen.

Bedömning

Stadsrevisionen bedömer att den representation som genomförts hos nämnden för Intraservice har skett i enlighet med stadens policy och riktlinjer för representation.

Lekmannarevisorerna på Göteborg & Co bedömer att den interna kontrollen vad gäller representation i huvudsak är utformad på ett ändamålsenligt sätt, men att det finns förbättringsmöjligheter när det gäller följsamhet mot gällande policy, riktlinjer och anvisningar. Bolaget har under granskningen tagit till sig de synpunkter som lämnats och ska enligt uppgift i vissa fall redan ha ändrat sitt arbetssätt.

Hänvisning till

Revisionsredogörelse för nämnden för Intraservice respektive granskningsredogörelse för Göteborg & Co Träffpunkt AB år 2016

Rutiner för resor i tjänsten

Stadsrevisionen har granskat rutiner för resor i tjänsten.

Granskningen syftade till att bedöma om de granskade verksamheterna hade ändamålsenliga rutiner för resor i tjänsten och om det räckte tillräcklig intern kontroll i detta avseende.

Utgångspunkter för granskningen var Göteborgs Stads policy och riktlinjer för resor i tjänsten och lokala anvisningar vid de granskade verksamheterna.

Granskningen omfattade bedömningar av om de lokala anvisningarna var i linje med kommunfullmäktiges policy. Vi bedömde om stadens upphandlade resetjänst har använts, om kostnadseffektivitet, miljö och säkerhet har beaktats, om aktuell befogenhetsfördelning var tydliggjord via delegation, samt hur uppföljning skedde i berörda verksamheter.

Granskningen genomfördes vid Göteborg Energi AB, Göteborgs Stadshus AB och kommunstyrelsen.

Bedömning

Göteborg Energi AB

Lekmannarevisorernas bedömning är att koncernstyrelsen brister i sin uppföljning av om resor sker i enlighet med stadens policy och riktlinjer samt bolagets anvisningar. Vidare bedömer lekmannarevisorerna att koncernstyrelsen inte säkerställt att dokumentationsrutiner etablerats så att uppföljning av resor i tjänsten kan ske på ett effektivt och ändamålsenligt sätt.

Lekmannarevisorerna menar vidare att koncernstyrelsen inte säkerställt att beslut om tjänsteresor fullt ut fattas enligt fastställd delegation.

Göteborgs Stadshus AB

Lekmannarevisorernas bedömning är att bolaget har en tillräcklig intern kontroll avseende resor i tjänsten.

Ansvarig attestant bör dock förvissa sig om att det i anslutning till en faktura alltid finns bifogade underlag, såsom program och deltagarförteckning eller annan dokumentation som styrker resans koppling till verksamheten.

Kommunstyrelsen

Stadsrevisionens bedömning är att valen av resesätt är i linje med stadens riktlinjer. Däremot saknas i cirka en tredjedel av gjorda stickprov uppgifter för att kunna avgöra om resan eller konferensen har en tydlig koppling till verksamhetens uppdrag. Kommunstyrelsen bedöms i övrigt ha en tillräcklig intern kontroll avseende resor i tjänsten.

Lekmannarevisorerna lämnar en rekommendation till koncernstyrelsen för Göteborg Energi AB att säkerställa att resor i tjänsten bedrivs i enlighet med stadens policy och riktlinjer för resor i tjänsten.

Stadsrevisionen lämnar en rekommendation till kommunstyrelsen att tillse att rutinerna stärks avseende dokumentation i samband med resor i tjänsten.

Hänvisning till

Revisionsredogörelse för kommunstyrelsen respektive granskningsredogörelser för berörda bolag år 2016

Revisionens uppdrag

Stadsrevisionen har kommunfullmäktiges uppdrag att granska och främja verksamheten i Göteborgs Stads kommunstyrelse, nämnder och bolag. Uppdraget som förtroendevald revisor skiljer sig på flera sätt från andra politiska uppdrag. Revisorerna är självständiga i förhållande till varandra. De strävar dock efter enighet i fråga om revisionsarbetet och arbetar gemensamt och samordnat i enlighet med god revisionssed i kommunal verksamhet. Revisorernas arbete med att granska nämnder och bolag ska präglas av oberoende, objektivitet och integritet.



Foto: Leif Bergström

Kontanthantering i stadsdelsnämnderna

Stadsrevisionen har granskat kontanthantering i stadsdelsnämnderna.

I stadsdelsnämnderna sker det dagligen kontanthantering. Det handlar exempelvis om kioskverksamhet, restauranger med mera.

Granskningens syfte var att bedöma om nämndernas interna styrning och kontroll avseende kontanthantering var tillräcklig. Samtliga stadsdelsnämnder har granskats.

För kommunal verksamhet är intern styrning och kontroll över kontanthantering viktig av två skäl: dels för att se till att kommunens intäkter verkligen kommer kommunen tillgodo, dels för att personalen inte ska utsättas för onödiga risker, såsom vid kontrollräkning och transport av kontanter.

Det fanns rutiner

I stadens ekonomihandbok finns en stadsdelsgemensam rutin för redovisning av kontanter och övrig intäktsredovisning. Flertalet stadsdelsnämnder hade inga egna rutiner, utan tillämpade denna rutin. Några nämnder hade egna rutiner som i någon del avvek från den gemensamma rutinen genom att ställa något mindre uttömmande krav på kontanthantering.

Rutinerna följdes inte fullt ut

Granskningen visade att flertalet nämnder inte följde rutinerna fullt ut. Vi kunde konstatera att det förekom att endast en person, istället för två, var delaktig när kassan räknades, att periodkvitton inte bifogades intäktsredovisningarna och att dessa intäktsredovisningar inte attesterades.

Kontanter förvarades betryggande

Kontanter bör förvaras på ett betryggande sätt. Ett begränsat antal personer bör ha tillgång till kassaskåp eller liknande och eventuella koder till kodlås bör bytas ut regelbundet. Granskningen visade att flertalet nämnder hade god ordning på hur kontanterna förvarades. Vi hittade i något enstaka fall svagheter.

Tillräckliga uppföljningsrutiner saknades

Vi granskade även vilken uppföljning och kontroll som nämnderna själva gjorde för att säkerställa följsamhet mot gällande rutiner och regler för kontanthantering. Granskningen visade att flertalet nämnder saknade rutiner för att regelbundet följa upp om gällande rutiner och regler för kontanthantering följdes i den egna verksamheten.

Större brister i stadsdelsnämnden Lundby

Under år 2016 upptäckte stadsdelsnämnden Lundby att det saknades intäktsredovisning och kontanter motsvarande cirka 300 000 kronor för åren 2013–2015 vid två tillagningskök. Förvaltningen tog hjälp av externa utredare, vilka visade på ett flertal brister i förhållande till gällande rutiner. En polisanmälan har gjorts och en åtgärdsplan har upprättats. Förvaltningen har bland annat genomfört en genomlysning av alla verksamheter som har kontanthantering. Här framkom bland annat att rutinen för kontanthantering tilläm-

pades i begränsad omfattning och att det saknades rutiner för egenkontroll. Utifrån genomlysningen har ytterligare åtgärder identifierats och implementerats. Nya rutiner för kontanthantering och intäktsredovisning har tagits fram. I de nya rutinerna har kontrollen stärkts.

Bedömning

Det finns alltid en risk för oegentligheter i samband med hanteringen av kontanter. Det är därför viktigt att nämnderna säkerställer att det finns tydliga, säkra och tillräckliga rutiner knutna till kontanthantering. Det är slutligen nämndernas ansvar att säkerställa att rutinerna också följs.

Stadsrevisionen bedömer att stadsdelsnämndernas interna styrning och kontroll avseende kontanthantering bör stärkas. En eller flera rekommendationer lämnades därför till samtliga stadsdelsnämnder.

Hänvisning till

Revisionsredogörelser för Göteborgs Stads stadsdelsnämnder år 2016

Arbetsätt för att bedöma anställdas bisysslor

Det är väsentligt att det finns ett högt förtroende för offentlig verksamhet. Att inventera och pröva anställdas bisysslor på ett systematiskt sätt är en av flera åtgärder för att förebygga jävssituationer och för att undvika situationer där opartiskheten hos stadens anställda ifrågasätts.

Stadsrevisionen har granskat rutiner och arbetsätt för att bedöma anställdas bisysslor i följande nämnder och bolag: Bostads AB Poseidon, Familjebostäder i Göteborg AB, fastighetsnämnden, Försäkrings AB Göta Lejon, Förvaltnings AB Framtiden, Förvaltnings AB Göteborgs Lokaler, Gryaab AB, Gårdstensbostäder AB, Göteborg Energi AB, Göteborgs Egnahems AB, Göteborgs Hamn AB, Göteborgsregionens Fritidshamn AB, Göteborgs stads bostadsaktiebolag, Göteborgs Stads Parkerings AB, Göteborgs Stads Upphandlings AB, Higab AB, idrotts- och föreningsnämnden, kommunstyrelsen, kretslopp och vattennämnden, Liseberg AB, lokalnämnden, park- och naturnämnden, Renova AB, trafiknämnden och Älvstranden Utveckling AB.

Granskningens syfte var att bedöma om bolagen och nämnderna hade en tillräcklig kontroll för att i rimlig grad försäkra sig om att anställda inte har olämpliga bisysslor som kan vara till skada för Göteborgs Stad.

Brister i kunskap om gällande regelverk

En bisyssla är varje syssla som utövas vid sidan av anställningen och som inte är hänförlig till privatlivet. Begreppet bisyssla omfattar även

fritidssysslor och ideellt arbete.

Stadsledningskontoret har i en anvisning för bisysslor beskrivit att arbetstagare själva förfogar över sin fritid och att bisysslor vid sidan av anställningen är någonting som arbetsgivaren generellt sett ser positivt på. Samtidigt fastställer anvisningen att det är viktigt att anställda inte har andra uppdrag eller anställningar som kan rubba förtroendet för stadens verksamhet, skada stadens anseende eller inverka negativt på arbetstagarens möjligheter att fullgöra sina uppgifter.

Granskningen visade att de som ska tillämpa gällande regler hade olika syn på vad som var en bisyssla och att kunskaperna om vad som var en bisyssla enligt gällande regelverk inte var tillräckliga.

Staden ska arbeta aktivt för att informera sig om de anställdas bisysslor

Enligt anvisningen från stadsledningskontoret ska bland annat frågan om anställdas bisysslor ställas i samband med rekryteringsförfarandet och i samband med medarbetarsamtal/utvecklingssamtal.

Granskningen visade att hälften av cheferna uppgav att de aldrig hade begärt upplysningar om bisysslor från sina medarbetare. Bland de som uppgav att de hade begärt upplysningar om bisysslor var det många som inte hade dokumenterat bisysslan och bedömningen av om den skulle tillåtas eller inte. En muntlig hantering riskerar att informationen om bisysslor försvinner ur organisationen när exempelvis en chef slutar sin anställning.

Bedömning

Stadsrevisionens bedömning var att kunskapen om gällande regelverk ibland var otillräcklig. Nämnder och bolag behövde också i högre grad säkerställa att stadsledningskontorets anvisning för bisyssla och jäv blev implementerad.

Nämnder och bolag borde särskilt uppmärksamma och säkerställa följande områden:

- att frågan om bisyssla tas upp vid medarbetarsamtal/utvecklingssamtal och vid rekrytering
- att bedömning av bisysslor överensstämmer med intentionerna i Lag om offentlig anställning och stadsledningskontorets anvisning
- att bedömningar av bisysslor dokumenteras.

Hänvisning till

Revisionsrapport, 2016-06-14, *Rutiner för bedömning av bisysslor i Göteborgs Stad* samt revisionsrespektive granskningsredogörelser för berörda nämnder och bolag år 2016

Samverkan mellan kommunen och regionen kring barn med behov av samordnade insatser

Stadsrevisionen i Göteborg och Västra Götalandsregionens revisorer har tillsammans granskat samverkan kring barn med behov av samordnade insatser. När ett barn har behov av insatser från både kommunen och regionen som måste samordnas ska en samordnad individuell plan upprättas.

Syftet med granskningen var att bedöma om det fanns en ändamålsenlig samverkan för de barn som bedömts ha behov av samordnade insatser. I granskningen ingick de tio stadsdelsnämnderna inom Göteborgs Stad, Primärvårdsstyrelsen, Styrelsen för beställd primärvård samt Styrelsen för Sahlgrenska Universitetssjukhuset. Vi granskade om:

- det fanns anpassade rutiner på de specifika enheterna utifrån det övergripande regelverket
- de samordnade individuella planerna innehöll den information som de ska enligt regelverket
- samverkan kring det enskilda barnet skedde på det sätt som regelverket anger.

Lokala rutiner saknades och implementering av riktlinjerna brast

Granskningen visade att det överlag saknades lokala rutiner för hur samverkan kring det enskilda barnet skulle gå till i praktiken. Det fanns regionövergripande riktlinjer, lathundar och mallar till verksamheternas förfogande. Vår granskning visade dock att följ-samheten mot riktlinjerna och användandet av mallar brast.

Innehållet i de samordnade individuella planerna behövde förbättras

Den övervägande delen av de granskade planerna innehöll information om barnets behov, vilka mål som fanns för barnet samt vilka insatser som genomförts och vilka som planerades. Samtidigt visade granskningen vissa brister avseende innehållet i planerna. I arbetet med en samordnad individuell plan ska barnets och vårdnadshavarens delaktighet och inflytande vara utgångspunkten i planeringen. Det var därför en brist att framförallt barnets, men också i viss mån vårdnadshavarens synpunkter, inte framkom i flera av de granskade planerna. I flera av de granskade planerna saknades också information om när och hur planen skulle följas upp, om vem som var huvudansvarig och om den enskilde hade godkänt planen.

Struktur för hantering och förvaring av dokumentation saknades

I vår granskning såg vi brister i dokumentationen av planer, samtycke och kallelser. I flera fall var det också svårt att få fram den dokumentation som vi begärde. Granskningen visade att det saknades en struktur för hantering och förvaring av dokumentationen. Dessa brister gjorde det svårt att bedöma om arbetet med samordnade individuella planer faktiskt skedde på föreskrivet sätt.

Bedömning

Vår sammanfattande bedömning var att samverkan inte fullt ut skedde i enlighet med gällande regelverk. Vi menade att samtliga nämnder och styrelser behövde utarbeta lokala rutiner för hur samverkan ska gå till samt se till att de samordnade individuella planerna innehåller den information som de ska enligt lagstiftning och gällande riktlinjer. Det var också vår bedömning att nämnder och styrelser behövde säkerställa hanteringen och förvaringen av dokumentationen så att det framgår om gällande regelverk och rekommendationer följs. Vi bedömde även att bristerna i hanteringen av dokumentationen försvårade huvudmännens möjligheter att följa upp om samverkan var ändamålsenlig.

Rekommendationer lämnades till samtliga stadsdelsnämnder.

Hänvisning till

Revisionsrapport, 2016-03-16,
Samverkan mellan kommunen och regionen kring barn med behov av samordnade insatser samt revisionsredogörelse för respektive stadsdelsnämnd år 2016

Beslutsunderlag vid större investeringar

Göteborgs Stads investeringar var cirka 6 miljarder år 2015. Stadsledningskontoret bedömer att stadens investeringsvolym kommer att öka kraftigt under kommande år.

Stadsrevisionen har granskat beslutsprocessen vid större investeringar. Syftet var att bedöma om det fanns en ändamålsenlig process vid beslut om större investeringar i Göteborgs Stads nämnder och styrelser och om beslutsunderlagen i rimlig grad motsvarade de krav som bör ställas av en nämnd eller en styrelse vid en större investering.

Granskningen omfattade sex investeringsprojekt i tre bolag och tre nämnder: fastighetsnämnden, Göteborgs Spårvägar AB, Göteborgs stads bostadsaktiebolag, Higab AB, lokalnämnden och trafiknämnden.

Beslutsunderlagen är tillfredsställande när investeringen är av normalkaraktär

Investeringarna som ingick i granskningen var av olika slag. I några av projekten var investeringen av normalkaraktär för den investerande enheten. Med det menar vi investeringar som utgjorde ett normalt inslag för den investerande enheten, och där det fanns rutiner för hur en sådan skulle genomföras.

Granskningen visade att stadens regelverk tillämpades som mest konsekvent i de verksamheter där den granskade investeringen var av normalkaraktär. Det mest typiska exemplet i granskningen var Göteborgs stads bostadsaktiebolags projekt Egnahemsvägen. För beslutsunderlagen i projektet fanns mallar, tydliga riktlinjer och en väl inarbetad process.

Beslutsunderlagen är inte tillfredsställande när investeringen är ovanligt stor

Tre av de investeringar som ingick i granskningen (Rambergsvallen, Spårvagn M33 och Hisingsbron) skiljde sig väsentligt från de investeringar som respektive enhet normalt eller löpande genomför. Det medförde att de krav som normalt ställs på investeringsunderlagens beredning och innehåll inte rakt av var tillämpbara. I fallet med Spårvagn M33 fattades beslutet att genomföra investeringen av andra instanser än bolagsstyrelsen.

Det var inte helt tydligt vilka krav som i förväg ställdes på beslutsunderlagen i dessa fall utan investeringsärendena har i varierande grad följt vad som framstår som en iterativ process. Med detta menar vi att vägen fram till ett färdigt resultat var relativt lång och komplex. I sådana processer finns ofta behov av att dela upp beslutsprocessen i flera olika delbeslut, där varje delbeslut bygger på kunskap, insikter och erfarenheter som successivt växer fram. Detta får till följd att det kan vara svårt att i efterhand klarlägga vem som ansvarade för investeringens slutliga resultat och vilken information som fattade beslut baserades på. Det ska understrykas att det kan vara naturligt och nödvändigt att stora och komplicerade investeringsärenden bildar en iterativ process.

Samtidigt är det också viktigt att beakta att en kommun arbetar under principer om offentlighet och transparens, vilket innebär att ansvaret för fattade beslut ska vara tydligt och att det klart ska framgå vad som ligger till grund för en stor investering.

I de investeringar där bolag upp-

fattade kommunfullmäktige som projektägare och flera olika enheter var inblandade i beredningen av beslutsunderlagen tenderade bolagen att anse att någon annan än bolagsstyrelsen ansvarade för investeringen. I dessa beslutsunderlag fick frågor eller risker som specifikt rörde bolaget inte tillräckligt utrymme.

Bedömning

Stadsrevisionen bedömde att det för de granskade investeringsbesluten i huvudsak fanns beslutsunderlag som i rimlig grad motsvarade de krav som bör ställas av en nämnd eller en bolagsstyrelse vid en större investering. De oklarheter eller brister som identifierats inom granskningen bedömdes vara en effekt av otydligheter i regelverken, såväl på stadsgemensam nivå som inom respektive granskad enhet och av att kraven på beslutsunderlag behövde förtydligas.

Stadsrevisionen gjorde också bedömningen att berörda styrelser alltid måste pröva konsekvenserna av en specifik investering självständigt. Detta då styrelsen ansvarar för bolagets investeringar enligt aktiebolagslagen.

Hänvisning till

Revisionsrapport, 2016-06-14, *Granskning av stora investeringar i Göteborgs Stad* samt revisionsrespektive granskningsredogörelse för berörda nämnder och bolag år 2016

Intern styrning och kontroll vid hantering av leverantörer

Göteborgs Stads nämnder och bolag ansvarar för omfattande entreprenadprojekt till stora belopp. Projekten är ofta komplexa med många leverantörer och ofta anlitas även underleverantörer. Om inte tillräckliga kontroller genomförs ökar risken för att de leverantörer som anlitas inte uppfyller stadens krav. Avtal med leverantörer som inte uppfyller stadens krav kan leda till ekonomisk skada och förtroendeskada.

Stadsrevisionen har granskat åtta av stadens verksamheter. Syftet var att bedöma om nämnderna och bolagen hade tillräcklig intern styrning och kontroll i hanteringen av leverantörer. I granskningen ingick Göteborg Energi AB, Göteborgs Spårvägar AB, Göteborgs Stads Upphandlings AB, idrotts- och föreningsnämnden, kretslopp och vattennämnden, Liseberg AB, lokalnämnden, nämnden för Intraservice, park- och naturnämnden samt Älvstranden Utveckling AB.

Behov av stärkta kontroller av underleverantörer

Granskningen visade att bolagen och tre av nämnderna hade upprättat anvisningar för upphandling och inköp. Samtliga bolag men endast en nämnd hade anvisningar som omfattade krav på dokumenterade leverantörskontroller.

Bolagen samt tre nämnder utförde kontroller av leverantörer vid upp-

handlingstillfället. Nämnderna dokumenterade inte alltid sina kontroller. Bolagen utförde dokumenterade kontroller av leverantörer vid upphandlingstillfället men vid direktupphandlingar eller förnyad konkurrensutsättning dokumenterades kontrollerna oftast inte.

Nämnderna angav att leverantören ansvarade för kontroll av underleverantörer vid upphandlingstillfället. Två nämnder gjorde dock kontroller av underleverantörer. Tre bolag utförde inte några kontroller av underleverantörer vid upphandlingstillfället med hänvisning till att ansvaret för kontroll låg på leverantören. Tre nämnder respektive tre bolag utförde inga löpande kontroller av leverantörer eller underleverantörer under avtalstiden.

Både nämnder och bolag angav att Upphandlingsbolaget ansvarade för att löpande kontrollera leverantörer och underleverantörer mot ställda krav.

Ansvarsfördelningen vid kontroll av leverantörsuppgifter behöver tydliggöras

Nämndernas leverantörsregister hanterades av Intraservice. Stadens ekonomihandbok tydliggjorde inte vem som ansvarade för att kontrollera att uppgifterna i leverantörsregistret var korrekta. Intraservice menade att ansvaret låg på nämnderna medan nämnderna hänvisade till Intraservice.

Bedömning

Stadsrevisionen bedömde att en av nämnderna borde upprätta anvisningar för upphandling och inköp. Vi bedömde även att flertalet nämnder och några av bolagen borde stärka kontrollerna av leverantörer och underleverantörer vid upphandlingstillfället och de löpande kontrollerna under avtalstiden. Kontrollerna borde dokumenteras.

Vi bedömde också att det borde tydliggöras vilka kontroller av leverantörer och underleverantörer som utförs på stadens ramavtal, samt att ansvaret för att kontrollera uppgifterna i leverantörsregistret borde tydliggöras.

Rekommendationer lämnades till alla granskade nämnder och bolag utom lokalnämnden.

Hänvisning till

Revisionsrapport, 2016-06-14,
Granskning av intern styrning och kontroll vid hantering av leverantörer
samt gransknings- respektive revisionsredogörelser för berörda bolag och nämnder år 2016

Hantering av ersättningar och arvoden till förtroendevalda

Enligt kommunallagen har förtroendevalda rätt till ersättning för de arbetsinkomster som de förlorar på grund av ett uppdrag. Utöver detta får förtroendevalda ersättningar och arvoden i enlighet med vad kommunfullmäktige beslutat i sitt arvodesreglemente.

Granskningens syfte var att bedöma om styrelser och nämnder hade en tillräcklig intern styrning och kontroll i hanteringen av de ersättningar och arvoden som betalas ut till förtroendevalda.

Granskningen omfattade byggnadsnämnden, Förvaltnings AB Framtiden, Got Event AB, Göteborgs Energi AB, Göteborgs Gatu AB, Göteborgs Hamn AB, Göteborgs stads bostadsaktiebolag, Göteborgs Stadshus AB, idrotts- och föreningsnämnden, kretslopp och vatten- nämnden, Liseberg AB, lokalnämnden, miljö- och klimatinämnden, nämnden för Intraservice, Renova AB, stadsdelsnämnderna Askim-Frölunda-Högsbo, Majorna-Linné och Östra Göteborg, trafiknämnden samt utbildningsnämnden.

Felaktiga arvoden och ersättningar har betalats ut

Totalt granskades 190 transaktioner som var utbetalda år 2015. I 74 fall hittades avvikelser mot Göteborgs Stads arvodesreglemente eller attestreglemente. Till exempel hade arvoden betalats ut dubbelt, med bristande underlag och maxnivåer i arvodesreglementet hade överskridits. De enskilda avvikelserna var mellan 280 och 5 130 kronor. Merparten av felen korrigerades efter vår granskning.

Stickproven visade även på brister i följsamhet mot stadens regler för attest. Tre av nämnderna och tre av bolagen hade inte följt attestreglementet under 2015. Det förekom även att beslutsattest saknades.

Flera nämnder och bolag hade bristande kontroller

Flera av de granskade nämnderna och bolagen hade brister i sina rutiner för hantering av arvoden och ersättningar. En dokumenterad genomgång av behörigheter saknades också för samtliga nämnder och för två av bolagen. Granskningen visade även att det för flertalet av enheterna saknades kontroller som säkerställde att minst två personer måste godkänna varje transaktion.

En hög grad av manuella kontroller och otydlig ansvarsfördelning

I granskningen såg vi att processen för att betala ut arvoden och ersättningar till stor del byggde på manuella kontroller. Bland nämnder och bolag som använde systemen Förtroendemannarutinen och Personec fanns en förväntan att Intraservice hade en övervakande funktion och genomförde vissa kontroller för att se till att exempelvis begränsningsregler i arvodesreglementet följdes. Ansvaret för att utforma och genomföra kontroller ligger dock som huvudregel på respektive nämnd och bolag.

Bedömning

Stadsrevisionen bedömde att merparten av de granskade nämnderna och bolagen behövde stärka sina rutiner och kontroller i hanteringen arvoden och ersättningar och lämnade rekommendationer till samtliga granskade nämnder och bolag förutom Förvaltnings AB Framtiden, Göteborgs Hamn AB och Göteborgs Stadshus AB.

Vi bedömde även att mer utvecklade automatiska kontroller, begränsningar och spärrar i lönesystemet skulle medföra färre felregistreringar och att arvoden och ersättningar som regist-

reras i högre grad skulle bli korrekta. På grund av den otydlighet som fanns mellan Intraservice och nämnder och bolag rekommenderade stadsrevisionen att Intraservice borde ta initiativ till att förtydliga ansvarsfördelningen för kontroller vid hantering av arvoden och ersättningar.

Hänvisning till

Revisionsrapport, 2016-09-13, *Granskning av rutiner för arvoden och ersättningar till förtroendevalda* med bilagor samt revisions- respektive granskningsredogörelser för berörda nämnder och bolag år 2016

Kameraövervakning i Göteborgs Stad

Stadsrevisionen har granskat Göteborgs Stads kameraövervakning. I Göteborgs Stad förekommer kameraövervakning inom flera olika verksamheter.

Syftet med granskningen var att bedöma om kameraövervakning bedrivs på ett ändamålsenligt sätt i Göteborgs Stad. Vi granskade Förvaltnings AB Göteborgs Lokaler, Got Event AB, Göteborgs Spårvägar AB, Göteborgs Stads Parkerings AB, kommunstyrelsen, kretslopp och vattennämnden samt stadsdelsnämnden Angered.

Olovlig kameraövervakning

Stadsrevisionen uppmärksammade tre fall av olovlig kameraövervakning: hos kommunstyrelsen, kretslopp och vattennämnden samt Göteborgs Spårvägar AB. I samtliga fall avslutades övervakningen utan dröjsmål i samband med vår granskning.

Utredning av kameraövervakning

Kommunfullmäktige kräver att nämnder och styrelser först utreder och prövar andra brottsförebyggande åtgärder innan kameraövervakning installeras. Utredningen ska redovisas för nämnden eller styrelsen. Stadsrevisionen fann att både kommunstyrelsen och styrelsen för Got Event AB hade brustit i att se till att få sådana utredningar redovisade för sig.

Hantering av kameraövervakning

Den som bedriver kameraövervakning ska vidta lämpliga tekniska och organisatoriska åtgärder för att skydda det

upptagna bildmaterialet. Stadsrevisionen fann ett antal brister i de säkerhetsåtgärder som nämnderna och bolagen hade vidtagit. Det innebar avvikelser mot kameraövervakningslagen och stadens riktlinje för informationssäkerhet.

Uppföljning av kameraövervakning

Kommunfullmäktige anger att övervakningen ska följas upp med avseende på effekten av övervakningen och graden av intrång i den personliga integriteten. Datainspektionens råd för säkerhetsarbetet anger att uppföljning ska ske av att säkerhetsnivån är acceptabel vid hantering av inspelat material. Ingen av de granskade nämnderna eller bolagen kunde visa upp någon dokumenterad uppföljning enligt fullmäktiges krav. Inte heller kunde de visa någon dokumentation på att de hade gjort någon uppföljning av om säkerhetsnivån vid hanteringen av det inspelade materialet var acceptabel.

Kommunstyrelsens uppsikt

Kommunstyrelsen ansvarar enligt kommunallagen för att ha uppsikt över övriga nämnders och bolags verksamheter. Granskningen visade att kommunstyrelsen inte hade behandlat något ärende om uppsikt över Göteborgs Stads kameraövervakning efter att kommunfullmäktige beslutade om reviderade riktlinjer i februari år 2014. Enligt uppgift skedde viss uppföljning inför detta

beslut. Vi fann dock ingen dokumentation av att så hade skett. Uppföljningsåtgärder genomfördes av kommunstyrelsen åren 2004 och 2007. Granskningen visade även att uppsiktsansvaret för frågor om kameraövervakning inte var tydligt inom stadsledningskontorets organisation.

Bedömning

Stadsrevisionen bedömde att Göteborgs Stads kameraövervakning inte bedrevs på ett ändamålsenligt sätt. Vi bedömde att följsamheten mot regelverken behövde stärkas samt att kommunstyrelsen behövde stärka sin uppsikt.

Om Göteborgs Stads verksamheter inte följer kameraövervakningslagen och kommunfullmäktiges policy och riktlinjer riskerar enskilda att utsättas för otillbörliga integritetskränkningar och förtroendet för den kommunala verksamheten att skadas. Det finns även en risk att Göteborgs Stad kan bli skadeståndskyldig.

Två rekommendationer lämnades till kommunstyrelsen och en rekommendation till övriga nämnder och bolag.

Hänvisning till

Revisionsrapport, 2016-09-13,
Granskning av kameraövervakning i Göteborgs Stad samt revisionsrespektive granskningsredogörelser för berörda nämnder och bolag år 2016

Personuppgiftshantering och säkerhet i skolans it-system

Inom skolan i Göteborgs Stad används olika it-system. I flera av systemen förekommer och hanteras personuppgifter. Behandlingen av personuppgifter regleras i personuppgiftslagen. Det är väsentligt att personuppgifter behandlas korrekt och inte sprids på ett okontrollerat sätt i skolans it-system. Detta är viktigt både ur ett juridiskt perspektiv och ur ett integritetsperspektiv.

Granskningens syfte var att bedöma säkerheten avseende personuppgiftshantering i de it-system som används i skolan. Syftet innefattade även att fastställa om personuppgifter hanteras i enlighet med personuppgiftslagens krav. Granskningen omfattade kommunstyrelsen, nämnden för Intraservice stadsdelsnämnderna Lundby, Västra Göteborg, Västra Hisingen och Örgryte-Härlanda samt utbildningsnämnden. Granskningen genomfördes både på förvaltningscentral nivå och på skolnivå. Sex grundskolor och tre gymnasier omfattades av granskningen.

Skyddet av personuppgifter behövde stärkas

Stadsrevisionens granskning visade att stadsdelsnämnderna och utbildningsnämnden inte fullt ut följde personuppgiftslagens krav och stadens riktlinjer när det gäller hanteringen av personuppgifter. Kännedomen om roller och ansvar var i vissa fall bristfällig.

All hantering av personuppgifter ska enligt gällande regelverk vara dokumenterad. I granskningen framkom att nämnderna inte säkerställt och dokumenterat att samtliga it-

system som används i skolan är förenliga med personuppgiftslagens krav. Det framkom även att det saknades kontroll över förekomsten av skugg-it på skolorna, det vill säga it-lösningar som inte var prövade mot personuppgiftslagen och som inte var formellt godkända. Granskningen visade också att det var ottydligt vilka analyser med bäring på efterlevnaden av personuppgiftslagen som ska genomföras innan skolorna börjar använda en ny systemlösning.

Vidare visade granskningen att stadens avtal med Google avseende utbildningstjänsten Google Apps For Education inte säkerställde att staden fått tillräcklig information från Googles underleverantörer för att ansvariga nämnder ska kunna fullgöra sitt personuppgiftsansvar.

Bedömning

Stadsrevisionen bedömde att styrningen inom området behövde stärkas och att nämnderna på ett bättre sätt behövde säkerställa att ansvariga på skolorna har full kännedom om personuppgiftslagens innebörd och krav. Stadsrevisionen gjorde vidare bedömningen att granskade stadsdelsnämnder och utbildningsnämnden behövde utveckla bättre rutiner i syfte att säkerställa att personuppgiftslagen efterlevs i skolorna. Dessutom behövde nämnderna, med undantag av stadsdelsnämnden Västra Göteborg, säkerställa att regelbundna genomgångar av användare görs i samtliga system som hanterar personuppgifter.

Stadsrevisionens bedömning var därtill att de granskade nämndernas bristfälliga kontroll ifråga om så

kallad skugg-it medför en risk att personuppgifter hanteras i strid med personuppgiftslagen.

Slutligen gjorde vi bedömningen att staden i avtal måste säkerställa att Google i egenskap av personuppgiftsbiträde tillhandahåller information i enlighet med personuppgiftslagens och datainspektionens krav.

Rekommendationer lämnades till stadsdelsnämnderna och till kommunstyrelsen.

Hänvisning till

Revisionsrapport, 2016-10-19, *Granskning av personuppgiftshantering och it-säkerhet i skolans it-system* samt revisionsredogörelser för berörda nämnder år 2016

Utan fast punkt – barnfamiljer i tillfälliga boenden

Stadsrevisionen har granskat stadens arbete med barnfamiljer som vänder sig till socialtjänsten för att de saknar en bostad. Syftet med granskningen var att bedöma om nämndernas arbete med bostadslösa barnfamiljer sker på ett ändamålsenligt sätt. Med ändamålsenligt sätt menas att barnperspektivet beaktas i insatser som rör barn i de bostadslösa familjerna. De nämnder som granskades var fastighetsnämnden och stadsdelsnämnderna Angered och Östra Göteborg.

Vi har följt 41 bostadslösa barnfamiljer genom att granska socialtjänstens dokumentation i dessa ärenden under år 2015. Vi har också granskat hur fastighetsnämnden arbetat med gruppen bostadslösa barnfamiljer utifrån nämndens uppdrag att ansvara för bostadsförsörjningen i staden.

Påfrestande situation för barnen i tillfälliga boenden

Vår granskning visade att familjerna bodde i tillfälligt boende upp till ett år eller längre. Familjerna flyttade mellan tillfälliga boenden flera gånger under året, upp till åtta gånger. Det fanns exempel där barn hade bott tillfälligt sedan födseln. Barnen hade då flyttat runt mellan hotell, vandrarhem och andra tillfälliga boenden sedan de skrevs ut från BB.

Det framkom att både barnen och föräldrarna upplevde boendesituationen som påfrestande. De kände ständig oro över vart familjen skulle ta vägen. Vi såg också att familjerna många gånger bodde trångt och att boendena i vissa fall hade en dålig standard. Boendena kunde ligga långt ifrån den stadsdel där barnen gick i förskola eller skola och där familjens nätverk fanns.

Granskningen visade att stadsdelsnämnderna inom ramen för sitt uppdrag gjorde vad de kunde för att stötta familjerna i att hitta en bostad. Stadsdelsnämnderna hade också lyft behoven av bostäder för gruppen bostadslösa barnfamiljer i staden i sina uppföljningsrapporter. Granskningen visade vidare att fastighetsnämnden år 2014 lyfte gruppens behov av bostäder till kommunstyrelsen. Kommunstyrelsen fattade beslut om att Förvaltnings AB Framtiden skulle avsätta 500 lägenheter för gruppen under två års tid. Fastighetskontoret gjorde dock bedömningen att den satsningen inte skulle täcka behovet.

Bedömning

Stadsrevisionens bedömning var att staden inte lyckades leva upp till barnperspektivet, då barnen blev kvar i tillfälliga boenden under allt för lång tid. Barn som växer upp utan en trygg bostad får inte sina grundläggande behov och rättigheter tillgodosedda. Vidare behöver barn en stabil bostad för att få en god start i livet och goda uppväxtvillkor. Avsaknaden av ett eget hem riskerar att bli en markering av ett utanförskap för barnen.

Vi bedömde att fastighetsnämnden inte tagit tillräckliga initiativ för att säkra tillgången på bostäder för gruppen bostadslösa barnfamiljer. För att möta behoven av bostäder för barnfamiljerna krävs dock ett samlat grepp från stadens sida. Det är viktigt att framhålla att även kommunstyrelsen, Förvaltnings AB Framtiden, Göteborgs Stads Upphandlings AB och social resursnämnd har ett avgörande inflytande över situationen. För att stadens arbete med de bostads-

lösa barnfamiljerna ska kunna leva upp till barnperspektivet bedömde stadsrevisionen att det krävs en stark styrning och tydliga prioriteringar på kommunövergripande nivå.

Hänvisning till

Revisionsrapport, 2016-11-15,
Utan fast punkt – en granskning av Göteborgs Stads arbete med bostadslösa barnfamiljer samt revisionsredogörelser för berörda nämnder år 2016

Revisionsberättelse och årsredogörelse

Som underlag till kommunfullmäktiges ansvarsprövning av stadens nämnder och bolag lämnar revisorerna årligen en revisionsberättelse och en årsredogörelse. Av revisionsberättelsen framgår om stadsrevisionen föreslår att nämnderna beviljas ansvarsfrihet eller inte. I årsredogörelsen sammanfattas årets granskning.



Foto: Scanline bildbyrå

Lokalförsörjning i Göteborgs Stad

Stadsrevisionen har granskat den strategiska lokalförsörjningen i Göteborgs Stad. Strategisk lokalförsörjning är ett verktyg för att matcha behovet av lokaler med befintliga eller nya lokaler. Vi har i rapporten fokuserat på lokaler för skola och förskola. Granskningen omfattade kommunstyrelsen, lokalnämnden och stadsdelsnämnderna Lundby, Västra Göteborg och Västra Hisingen.

Syftet med granskningen var att bedöma om Göteborgs Stads strategiska lokalförsörjning bedrivs på ett ändamålsenligt sätt. Lokalförsörjningen är ändamålsenlig om den bedrivs i enlighet med kommunfullmäktiges beslut och så att kommunfullmäktiges mål kan uppnås. Vi granskade om det fanns en tydlig styrning av lokalförsörjningen, om ansvarsfördelningen mellan olika verksamheter var tydlig samt om uppföljningen av lokalförsörjningen var tillfredsställande.

Styrningen var i vissa avseenden otillräcklig

De styrdokument som reglerar lokalförsörjningen i staden fanns inte samlade och var delvis inaktuella. En översyn av styrdokumentet pågick och ett förslag till reviderat och samlat styrdokument hade presenterats för kommunstyrelsen. Några av de styrdokument som gällde för lokalförsörjningen hade tagits fram på tjänstemannanivå och inte behandlats politiskt, främst det så kallade ramprogrammet för förskola och skola.

Det fanns en strategisk styrning av projektverksamheten genom den lokalförsörjningsplan som lokalsekretariatet tagit fram. Vare sig fullmäktige, kommunstyrelsen eller lokalnämnden hade dock beslutat om lokalförsörjningsplanen. De projekt som ingick i lokalförsörjningsplanen kunde genomföras utan att kommunstyrelsen eller lokalnämnden fattade några beslut om genomförandet.

Ansvarsfördelningen var tydlig men svärgreppbar

Ansvarsfördelningen var tydlig men styrdokumentens karaktär innebar att ansvarsfördelningen ändå var svärgreppbar. Som exempel omfattade styrdokumentet nämnder som inte längre fanns och processbeskrivningar som inte längre gällde fullt ut.

Uppföljningen av den strategiska lokalförsörjningen var inte tillfredsställande

Uppföljningen av lokalförsörjningen i stort, och av enskilda lokalprojekt, skedde inte på det sätt som fullmäktige beslutat. Ingen nämnd följde på ett heltäckande sätt upp om nya eller ombyggda lokaler var ändamålsenliga för verksamheten, eller vilken verksamhetsnytta investeringarna i lokaler genererade.

Bedömning

Stadsrevisionen bedömde att vissa aspekter av styrningen behövde ses över i syfte att stärka den interna kontrollen. Styrningen var inte till-

räckligt transparent och den var delvis otillräcklig då det saknades formella beslut om övergripande prioriteringar. Detta innebar en risk för att nämnderna inte hade tillräcklig kontroll, och försvårade deras uppföljning.

Vi gjorde också bedömningen att ansvarsfördelningen på ett övergripande plan var tydlig men att den samtidigt var svärgreppbar. Det var vår bedömning att uppföljningen av den strategiska lokalförsörjningen inte var tillfredsställande, då den inte utfördes så som fullmäktige beslutat.

Stadsrevisionens samlade bedömning var att stadens strategiska lokalförsörjning inte fullt ut bedrevs på ett ändamålsenligt sätt. Lokalförsörjningen behövde utvecklas med avseende på såväl styrning som ansvarsfördelning och uppföljning.

Rekommendationer lämnades till kommunstyrelsen och lokalnämnden.

Hänvisning till

Revisionsrapport, 2016-12-13,
Granskning av strategisk lokalförsörjning i Göteborgs Stad samt revisionsredogörelser för berörda nämnder år 2016

Stadsrevisionen har även granskat

Stadsrevisionens granskning av verksamheterna i Göteborgs Stads nämnder och bolag har omfattat många olika granskningsområden. Förutom de granskningar som vi skriver om i årsredogörelsen, har revisorerna även granskat det som framgår av punktlistan nedan. Dessutom har revisorerna genomfört en grundläggande granskning och uppföljning av tidigare års rekommendationer i varje nämnd och bolag. Resultaten från dessa granskningar finns beskrivna i respektive revisionsredogörelse (nämnderna) eller granskningsredogörelse (bolagen).

- Attestrutiner i leasingprocessen – Göteborgs Stads Leasing AB
- Bolagsstyrning – kommunstyrelsen
- Dokumenthantering och administrativa rutiner – stadsdelsnämnden Askim-Frölunda-Högsbo
- Följsamhet mot Arbetsmiljöverkets föreskrift om organisatorisk och social arbetsmiljö – Försäkrings AB Göta Lejon
- Göteborgs Stads delårsrapport – kommunstyrelsen
- Handläggning av hemvårdsbidrag – stadsdelsnämnden Angered
- Hantering av dagstörningar – Störningsjouren i Göteborg AB
- Hantering av kulturstöd – kulturnämnden
- Hantering och arkivering av betygsdokument – utbildningsnämnden
- Inomhusmiljö i skolan – lokalnämnden
- Insyn i vissa finansiella förbindelser – kommunstyrelsen
- Intern kontroll av representation – nämnden för Intraservice
- Intern kontroll avseende programvarulicenser – arkivnämnden
- Intäktprocessen – kretslopp och vattennämnden
- Klagomålshantering – Bostads AB Poseidon, Familjebostäder i Göteborg AB, Gårdstensbostäder AB, Göteborgs stads bostadsaktiebolag
- Kontanthantering – kretslopp och vattennämnden
- Kontraktsuppföljning – park- och naturnämnden, Göteborgs Stads Upphandlings AB
- Marknadsföring av stora saluhallen – Higab AB
- Metoder för mätning av önskade GEM-effekter – byggnadsnämnden
- Nämndens ansvar och arbetssätt – nämnden för Intraservice
- Offentlighet och sekretess – Göteborg Energi AB
- Personal- och kompetensförsörjning – byggnadsnämnden, fastighetsnämnden, Göteborgs Hamn AB
- Planering och uppföljning av stadens miljöstrategiska processer – miljö- och klimatnämnden
- Projektstyrning – Göteborg & Co Träffpunkt AB, kretslopp och vattennämnden, Älvstranden Utveckling AB
- Rutiner för fakturering av tillsyns- och kontrollbesök – miljö- och klimatnämnden
- Rutiner för köhantering – Göteborgs Stads Parkerings AB
- Rutiner för måltider i samband med tillsynsbesök – miljö- och klimatnämnden
- Rutiner för mässdeltagande – Business Region Göteborg AB
- Rutiner för projektkostnader i M33 – Göteborgs Spårvägar AB
- Säkerhetsarbete – park- och naturnämnden
- Särredovisning av VA-verksamheten – kretslopp och vattennämnden

Granskning av räkenskaper och bokslut

Stadsrevisionen prövar årligen om Göteborgs Stads räkenskaper är rättvisande och om den interna kontrollen är tillräcklig. Vi bedömer även om resultatet i delårsrapporten och årsbokslutet är förenligt med de mål kommunfullmäktige har beslutat.

Intern kontroll i redovisningsrutiner

Stadsrevisionen granskar årligen den interna kontrollen i kommunstyrelsens och nämndernas redovisningsrutiner.

De processer som har granskats år 2016 är:

- bokslutsprocessen
- intäktsprocessen
- löneprocessen
- inköpsprocessen
- investeringsprocessen
- exploateringsprocessen
- leasingprocessen
- närståendetransaktioner
- kontanthantering.

Förbättringsområden har noterats inom flera av de granskade processerna och dessa har rapporterats till respektive nämnd och till kommunstyrelsen. Granskningen visar ett antal områden där den interna kontrollen är mest angelägen att stärka såsom inom exploateringsredovisning och närståendetransaktioner.

Redovisning av exploateringsprojekt

Stadsrevisionen har under flera år

påtalat att Göteborgs Stad inte följer god redovisningssed vid redovisning av exploateringsprojekt. Göteborgs Stad bytte redovisningsprincip år 2013 men valde att inte korrigera bokföringen för de exploateringsprojekt som påbörjats före år 2013. Fastighetsnämnden har tagit fram ett utkast till rutinbeskrivning för hur exploateringsprojekt ska redovisas men beskrivningen är inte färdigställd. Stadsrevisionen rekommenderade år 2014 kommunstyrelsen att:

- se till att rutinbeskrivningen färdigställs
- kvantifiera effekten av att god redovisningssed inte följs för exploateringsprojekt påbörjade före år 2013
- säkerställa att årsredovisningen innehåller de tilläggsupplysningar som krävs enligt god sed.

Enligt stadsledningskontoret kommer en genomgång av exploateringsredovisningen att göras under år 2017 för att kvantifiera effekten av att god redovisningssed inte följs. Stadsledningskontoret arbetar även tillsammans med fastighetskontoret och trafik-

kontoret för att färdigställa rutinbeskrivningen och räknar med att detta arbete ska vara klart under 2017.

Hantering av närståendetransaktioner

Vid handläggning av ärenden som berör närstående finns alltid en risk att beslut tas på felaktiga grunder. Många av stadens nämnder har verksamheter där det kan finnas en risk för att anställda genomför transaktioner som är till fördel för närstående och till nackdel för utomstående. I många fall är det ett fåtal anställda som har ansvar för ett stort geografiskt område inom olika processer.

Exempel på områden där det finns en förhöjd risk är:

- inköp av material och tjänster
- utfärdande av tillstånd till privatpersoner och företag
- beredande av plats inom till exempel förskola, skola och äldreomsorg
- utbetalningar av olika slag såsom löner, leverantörsfakturor och försörjningsstöd.



Foto: Le Bergström

Stadsrevisionen har i år granskat nämndernas rutiner för hantering av närståendetransaktioner, om nämnderna har en förteckning över närståendeförhållanden och hur nämnderna bedömer de närståendetransaktioner som genomförs.

Granskningen visar att stadens nämnder i de flesta fall inte har någon rutin för hantering av närståendetransaktioner. De har inte heller upprättat några förteckningar eller bedömning av de eventuella närståendetransaktioner som genomförs.

Bedömning

Stadsrevisionens bedömning är att Göteborgs Stad i huvudsak har en ändamålsenlig intern kontroll i de delar som ingått i granskningen. Granskningen visar dock att det finns områden där den interna kontrollen bör stärkas.

Föregående år lämnades tre rekommendationer inom området exploateringsprojekt och exploateringsredovisning till kommunstyrelsen. Stadsrevisionens bedömning är att rekommendationerna kvarstår.

För närståendetransaktioner ser vi ett behov av att centrala anvisningar upprättas för hur stadens nämnder och bolag ska arbeta för att minimera och om möjligt eliminera risken för att närståendetransaktioner genomförs.

Stadsrevisionen har lämnat fyra rekommendationer.

Göteborgs Stads årsredovisning 2016

Kommunstyrelsen ansvarar för att upprätta en årsredovisning för Göteborgs Stads nämnder och bolag vars syfte är att redogöra för verksamhetens utfall, finansiering och den ekonomiska ställningen vid räkenskapsårets slut. Årsredovisningen ska godkännas av kommunfullmäktige.

Revisorernas uppgift är att bedöma om:

- resultatet i årsredovisningen är förenligt med de mål och riktlinjer som fullmäktige har beslutat
- räkenskaperna är rättvisande
- den interna kontrollen är tillräcklig.

Stadsrevisionen beskriver i detta avsnitt de iakttagelser som ligger till grund för revisorernas bedömning av årsredovisningen.

Förvaltningsberättelsen bör kompletteras

Förvaltningsberättelsens innehåll regleras i fjärde kapitlet i lagen om kommunal redovisning. Årsredovisningens förvaltningsberättelse ska innehålla en översikt över utvecklingen i kommunens verksamhet, väsentliga personalförhållanden, väsentlig information av finansiell natur och en redovisning av hur utfallet förhåller sig till den budget som fastställts för den löpande verksamheten.

De områden som enligt lagstiftning och god redovisningssed ska ingå i en förvaltningsberättelse finns i allt väsentligt redovisade i årsredovisningen. Förvaltningsberättelsen bör dock kompletteras med utökad information om investeringar.

I årsredovisningen finns upplysning om en tvist som Göteborgs Stad har med en leverantör av spårvagnar. Denna tvist kommer att avgöras genom skiljedom under våren 2017.

Det finns ingen avsättning eller upplysning i balansräkningen då Göteborgs Stad bedömer att staden kommer gå skadelös ut tvisten.

God ekonomisk hushållning

Kommunfullmäktige ska i enlighet med kommunallagen fastställa mål för god ekonomisk hushållning. Varje kommun ska själva beskriva hur begreppet god ekonomisk hushållning ska tolkas för den egna kommunen. Kommunfullmäktige ska därför besluta om både *verksamhetsmål* och *finansiella mål* som ska styra kommunen mot ändamålsenlighet och effektivitet. De fastställda målen ska följas upp av kommunstyrelsen i årsredovisningen. Därefter ska revisorerna utifrån kommunstyrelsens utvärdering och utifrån granskning som genomförts bedöma om resultatet i årsredovisningen är förenligt med de mål fullmäktige beslutat om.

Flera av verksamhetsmålen kommer inte att uppnås under mandatperioden

I Göteborgs Stads budget för år 2016 finns 16 verksamhetsmål med tillhörande inriktningar. I budgeten finns även 47 uppdrag som ska vara genomförda under år 2016. Kommunstyrelsen har gjort en samlad bedömning av den förväntade måluppfyllelsen för respektive verksamhetsmål för nämnder och bolag. För vissa av verksamhetsmålen har kommunstyrelsen kommit fram till en avvikande bedömning mot den som nämnder och styrelser har gjort. Detta beror till viss del på att nämnder och styrelser har utvärderat måluppfyllelsen utifrån olika förutsättningar. I årsredovisningen framkommer att nämnderna i högre utsträckning har bedömt den förväntat uppnådda effekten, medan

styrelserna har bedömt om det har genomförts några aktiviteter i syfte att nå målen.

I årsredovisningen framgår att flera av fullmäktiges 16 verksamhetsmål inte kommer uppnås under mandatperioden. Kommunstyrelsen bedömer att måluppfyllelsen är:

- god för två av målen
- viss måluppfyllelse för tio av målen
- ingen måluppfyllelse för två av målen
- svårbedömd för två av målen.

I förvaltningsberättelsen framgår inte vilka åtgärder som planeras för att verksamhetsmålen ska kunna uppnås under mandatperioden.

Det finansiella målet uppnås delvis

Kommunfullmäktige har beslutat om *riktlinjer för god ekonomisk hushållning*. I riktlinjerna finns sex finansiella inriktningar som ska ligga till grund för de avvägningar som görs när den ekonomiska strategin konkretiseras och formuleras för budgetperioden. De nyckeltal som anges i de finansiella inriktningarna för god ekonomisk hushållning återfinns inte i kommunfullmäktiges budget för den årliga eller den treåriga planen. I kommunfullmäktiges budget för 2016 anges ett finansiellt mål för god ekonomisk hushållning.

"Det övergripande målet är en resultatnivå som är långsiktigt hållbar i förhållande till de stora utmaningar som staden står inför. Under 2016 är dock behoven av sådan omfattning att budgeten innebär ett nollresultat."

Kommunens resultat uppgår till 938 miljoner kronor vilket överstiger

det budgeterade nollresultatet. Det finansiella målet är också en resultatnivå som är långsiktigt hållbar. I årsredovisningens finansiella analys framgår att realisationsvinster varit ett betydande inslag i de senaste årens resultat och att marginalerna framstår som knappa med tanke på de utmaningar som Göteborgs Stad står inför. Vi noterar att det finansiella målet i kommunfullmäktiges budget för 2016 inte utgör grund för utvärdering av god ekonomisk hushållning i årsredovisningen.

Kommunstyrelsen har valt att följa upp om årets resultat är förenligt med god ekonomisk hushållning utifrån de sex finansiella inriktningarna. Dessa har därför varit utgångspunkt för vår bedömning av om resultatet är förenligt med det mål kommunfullmäktige har fastställt. Vi kan dock konstatera att vissa av de finansiella inriktningarna inte tydligt fastställer vilken nivå som kommunfullmäktige eftersträvar att nå det enskilda året.

Uppföljningen i årsredovisningen visar:

- resultatöverskott på minst 2 procent uppnås tack vare realisationsvinster
- avsättning till resultatutjämningsreserv har gjorts med 212 miljoner kronor
- egenfinansieringsgraden av årets investeringar är 96 procent, vilket anses vara en skälig nivå
- exploateringsredovisningen visar negativt kassaflöde. I genomsnitt har negativa kassaflöden om cirka 70 miljoner kronor per år redovisats sedan 2010
- ett arbete pågår för att stärka beslutsunderlag
- åtgärder vidtas successivt för att stärka ägarstyrningen av stadens bolag.

Stora investeringar

I årsredovisningens finansiella analys poängterar kommunstyrelsen att Göteborgs Stad står inför stora investeringsbehov och ökade kostnader till följd av demografisk utveckling. Den finansiella analysen visar på en stabil ekonomisk situation under de senaste åren. Det är dock realisationsvinster från fastighetsförsäljningar och engångsposter som har bidragit till dessa positiva resultat.

Göteborgs Stad genomför och kommer under de närmaste åren att genomföra omfattande investeringar. Finansiering av investeringar kan ske antingen genom resultatöverskott eller genom ökad belåning. Måttet skattefinansieringsgrad av investeringar visar hur stor del av årets investeringar som har finansierats utan ökad upplåning. Tack vare att inte alla investeringar genomfördes under år 2016 utan sköts på framtiden så uppgick skattefinansieringsgraden till 96 procent, vilket enligt praxis ses som en skälig nivå.

Kommunfullmäktige har i sin budget för år 2016 angett att investeringsplanen för år 2016-2019 har ett investeringsutrymme på 20,8 miljarder kronor. De höga investeringsnivåerna kräver betydligt högre resultat än årets resultatnivå om Göteborgs Stad ska undvika ökad upplåning eller höjda skatter under kommande år.

Balanskravsutredning

I kommunallagen anges att kommuner ska upprätta en budget där intäkterna överstiger kostnaderna. Om resultatet ändå blir negativt måste det kompenseras med överskott inom tre år. Från och med år 2013 finns det i kommunallagen en möjlighet att under vissa förutsättningar reservera delar av ett positivt resultat i en resultatutjämningsreserv. Denna reserv kan sedan användas för att utjämna intäkter över en konjunkturcykel, under förutsättning att årets resultat efter balanskravsjusteringar är negativt.

Göteborgs Stad uppfyller år 2016 balanskravet och redovisar ett resultat exklusive realisationsvinster på 502 miljoner kronor. En avsättning till resultatutjämningsreserv har gjorts med 212 miljoner kronor.

Göteborgs Stad uppfyller år 2016 balanskravet och redovisar ett resultat exklusive realisationsvinster på 502 miljoner kronor. En avsättning till resultatutjämningsreserv har gjorts med 212 miljoner kronor.

Rättvisande räkenskaper

Den kommunala redovisningen styrs av lagen om kommunal redovisning och av god redovisningssed. Kommunstyrelsen ansvarar för att upprätta Göteborgs Stads årsredovisning som omfattar kommunens och de kommunala bolagens räkenskaper. Ett syfte med att upprätta sammanställda räkenskaper är att ge en helhetsbild av kommunens ekonomiska ställning oberoende av i vilken form verksamheten bedrivs. I Göteborgs Stad bedrivs en betydande del av verksamheten i bolagsform.

I det här avsnittet redogör vi för de avsteg kommunen gör från god redovisningssed och för de förändringar av redovisningsprinciper som genomförts under 2016.

Kassaflödesanalys

En kassaflödesanalys är en rapport som innehåller uppgifter om finansiella flöden, det vill säga inbetalningar och utbetalningar under en viss period. En kassaflödesanalys används för att skapa en överblick över de likvida medel som strömmar in och ut ur verksamheten. Göteborgs Stads kassaflödesanalys har en uppställning som följer god redovisningssed. Den innehåller dock ett antal differenser mellan de belopp som anges i årsredovisningens balansräk-

ning, resultaträkning och notupplýsningar, exempelvis inom investeringsområdet.

Komponentavskrivning

Komponentavskrivning är en avskrivningsmetod för materiella anläggningstillgångar som grundar sig på att de olika komponenterna i till exempel en fastighet särskiljs och skrivs av var för sig, utifrån varje separat dels beräknade livslängd. Komponentavskrivning ska tillämpas från och med räkenskapsåret 2014. Göteborgs Stad har beslutat att tillämpa komponentavskrivning från och med räkenskapsåret 2017. Enligt den beslutade riktlinjen kommer komponentindelning initialt endast göras för anläggningstillgångar som aktiveras efter 1 januari 2017. Att inte tillämpa komponentavskrivning för befintliga tillgångar innebär en avvikelse från god redovisningssed och kommunstyrelsen bör utreda vilken effekt detta får på kommunens resultat och ställning.

Exploateringsredovisning

Göteborgs Stad införde förändrade redovisningsprinciper för redovisning av exploateringsprojekt år 2013. För de exploateringsprojekt som har påbörjats före år 2013 gäller dock fortfarande de äldre redovisningsprinciperna som inte överensstämmer med god redovisningssed. Stadsrevisionen rekommenderade 2014 kommunstyrelsen att kvantifiera effekten av detta ställningstagande och om det rör sig om väsentliga belopp upplysa om vilken effekt detta har på redovisningen. I årsredovisningen 2016 lämnas upplysning om kommunens redovisningsprinciper men det saknas uppgift om vilken effekt den felaktiga bokföringen av exploateringsprojekt före 2013 har på kommunens resultat och ställning.

Förändrade redovisningsprinciper

Från och med räkenskapsåret 2016 redovisas hyres- och leasingavtal i enlighet med god redovisningssed. Förändringen påverkar balansomslutningen med cirka 1 miljard kronor.

Stadsrevisionen har tidigare påtalat att det i den sammanställda redovisningen inte har justerats för skillnader i redovisningsprinciper gällande avsättningar och nedskrivningar. I årsbokslutet 2016 har en genomgång av samtliga avsättningar och nedskrivningar i bolagen genomförts. Justering har gjorts för två avsättningar som uppgår till ett samlat belopp om 233 miljoner kronor. Justering för nedskrivningar har även gjorts till ett samlat belopp om 424 miljoner. Jämförelsetal för år 2015 har justerats.

Bedömning

Stadsrevisionen ska årligen i en revisionsberättelse uttala sig om resultatet i årsredovisningen är förenligt med de mål och riktlinjer som kommunfullmäktige har beslutat och om räkenskaperna är rättvisande. Nedan redogör vi för vår bedömning.

Balanskrav

En balanskravsutredning har upprättats i årsredovisningen i enlighet med de krav som ställs i kommunal redovisningslag. Årsredovisningen innehåller en balanskravsutredning som visar att Göteborgs Stad når upp till balanskravet år 2016, och att en avsättning till resultatutjämningsreserv har varit möjlig att göra.

Verksamhetsmål för god ekonomisk hushållning

I årsredovisningen framgår att flera av fullmäktiges verksamhetsmål inte kommer att kunna uppnås under mandatperioden. Det är av stor vikt att det av förvaltningsberättelsen

framgår vilka åtgärder som planeras för att verksamhetsmålen ska kunna uppnås. Vår bedömning är att kommunstyrelsens utvärdering av måluppfyllelsen för verksamhetsmålen därför bör utvecklas för att möta kraven på en samlad utvärdering av om målen för god ekonomisk hushållning.

Finansiellt mål för god ekonomisk hushållning

Vår bedömning är att årets resultat endast delvis är förenligt med det av kommunfullmäktige beslutade finansiella målet. Resultatet är högre än det budgeterade nollresultatet, men vår bedömning är att det inte är en resultatnivå som är långsiktigt hållbar i förhållande till de omfattande investeringar som planeras.

För de av kommunfullmäktige sex beslutade finansiella inriktningarna är vår bedömning att tre av dessa är uppfyllda, två är inte uppfyllda och en är svårbedömd.

Rättvisande räkenskaper

Vi bedömer vidare att Göteborgs Stads årsredovisning inklusive den sammanställda redovisningen i allt väsentligt har upprättats i enlighet med god redovisningssed och att den ger en rättvisande bild av kommunens och koncernens resultat och ställning. Granskningen visar dock att det fortfarande finns delar inom exploateringsredovisning och komponentavskrivning där ytterligare arbete behöver ske för att säkerställa följsamhet mot god redovisningssed.

Två rekommendationer lämnades till kommunstyrelsen.

Hänvisning till

Revisionsredogörelse för Göteborgs Stad 2016 – Granskning av räkenskaper och bokslut 2016.



Foto: Gert Olsson

Stadsrevisionen i Göteborgs Stad

Den kommunala revisionen är kommunfullmäktiges kontrollinstrument för att granska den verksamhet som bedrivs i nämnder och styrelser.

Stadsrevisionen har kommunfullmäktiges uppdrag att granska och främja verksamheten i Göteborgs Stads kommunstyrelse, nämnder och bolag. Enligt Göteborgs Stads revisionsreglemente väljer kommunfullmäktige 22 förtroendevalda revisorer. Bland de förtroendevalda revisorerna utser kommunfullmäktige även lekmannarevisorer, vilka har ett självständigt uppdrag att granska de kommunala bolag som helt eller till viss del ägs av Göteborgs Stad.

Revisorerna ska med oberoende, objektivitet och integritet granska och främja verksamheten i styrelser och nämnder. Revisorernas uppdrag regleras genom kommunallagen, aktiebolagslagen och Göteborgs Stads revisionsreglemente.

Uppdraget som förtroendevald revisor skiljer sig på flera sätt från andra politiska uppdrag. Revisorerna är självständiga i förhållande till varandra. De strävar samtidigt efter ett enigt ställningstagande i revisionsarbetet och arbetar gemensamt och samordnat utifrån god revisionssed i kommunal verksamhet.

Förtroendevalda revisorer

Lars Bergsten (M), ordförande
Hans Aronsson (S), vice ordförande
Carina Henriksson Johansson (S)
Claes-Göran Lans (M)
Annika Johansson (MP)
Bengt Bivall (V)
Sven Jellbo (L)
Lars-Ola Dahlgqvist (S)
Annbrith Svensson (M)
Vivi-Ann Nilsson (S)
Annika Hofmann (M)
Stefan Dahlén (SD)
Lars-Gunnar Landin (MP)
Gun Cederborg (V)
Jan Lindblom (M)
Peggy Svensson (Vägv)
Torbjörn Rigemar (S)
Ulf Rothmyr (L)
Mai-Britt Wilhelmson (S)
Gerhard Annvik (KD)
Tove Adlerberth (Fi)
Sven R. Andersson (M)

Revisorernas granskning

Granskningen av nämnder och styrelser ska göras med sådan omfattning att revisorerna årligen kan bedöma om:

- verksamheten har skötts på ett ändamålsenligt och ekonomiskt tillfredsställande sätt
- kommunstyrelsens och de enskilda nämndernas räkenskaper är rättvisande, samt om Göteborgs Stads årsredovisning, som omfattar kommunens (kommunstyrelsen och nämnderna) och koncernens (kommunen och bolagen) sammanställda redovisning, är rättvisande
- den interna kontrollen i kommunstyrelse, nämnder och bolag är tillräcklig
- resultaten i delårsrapporten och årsbokslutet är förenligt med de mål kommunfullmäktige har beslutat om i budgeten för perioden.

Revisionens uppdrag och arbetsformer regleras i kommunallagen, aktiebolagslagen och Göteborgs Stads revisionsreglemente. Delar av revisorernas uppdrag regleras dessutom i, och påverkas av, annan lagstiftning, som till exempel den kommunala redovisningslagen och lagen om insyn i vissa finansiella förbindelser.

Rapportering och kommunikation

Kommunfullmäktige ska besluta om årsredovisningen för Göteborgs Stad och ansvarspröva kommunstyrelsen och nämnderna. Som underlag för kommunfullmäktiges prövning lämnar stadsrevisionen en revisionsberättelse och en årsredogörelse. Den senare sammanfattar all den granskning som genomförts under året. Stadsrevisionen redovisar också sina iakttagelser avseende verksamhet, räkenskaper och intern kontroll i en revisionsredogörelse för kommunstyrelsen samt en revisionsberättelse och en revisionsredogörelse för respektive nämnd. För varje bolag upprättas en granskningsrapport och en granskningsredogörelse som behandlar bolagets verksamhet och interna kontroll. Stadsrevisionen genomför också fördjupade granskningar som redovisas i revisionsrapporter.

Språkbruk och revisionstermer

När revisorerna har granskat lämnar vi ofta rekommendationer till de granskade nämnderna och bolagen. Ibland lämnar vi även revisionskritik. Rekommendationer lämnas i syfte att utveckla och förbättra verksamheten. Rekommendationen riktas inte alltid till nämnden eller styrelsen utan kan även framföras på förvaltnings- och bolagsnivå. Revisionskritik graderas genom begreppen erinran och anmärkning. Anmärkning är allvarligast. För nämnderna kan en anmärkning lämnas med eller utan tillstyrkan om ansvarsfrihet. Graden av kritik beror på frågans betydelse med avseende på mål (verksamhet), medel (ekonomi) och sammanhang (bland annat förtroende). Graden av kritik har också en tidsdimension: kritiken skärps om den inte i tillräcklig tid eller omfattning har hanterats av styrelser och nämnder. Om revisorerna riktar anmärkning mot en styrelse, nämnd eller enskilda ledamöter ges denna/dessa alltid en möjlighet att yttra sig till kommunfullmäktige. Revisionskritik mot styrelse eller nämnd framgår av granskningsrapporten (för bolag) och revisionsberättelsen (för nämnder). Under kommande år följer revisorerna upp vilka åtgärder nämnden/förvaltningen eller styrelsen/bolaget har genomfört för att följa revisorernas rekommendationer och kritik.

Stadsrevisionen

Postadress: Box 2141, 403 13 Göteborg

Besöksadress: Stora Badhusgatan 6, Göteborg

Kontaktcenter: 031-365 00 00, kansli: 031-368 07 00

stadsrevisionen@stadsrevisionen.goteborg.se



**Göteborgs
Stad**